
آداب و آفات کار و زندگی
از دیدگاه قرآن و روایات

بسم الله الرحمن الرحیم

حق الناس در محیط کار و زندگی

نویسنده:

صادق میرشفیعی

ناشر چاپی:

مسجد مقدس جمکران

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

حق الناس در محیط کار و زندگی« از دیدگاه قرآن و روایات»

مشخصات کتاب

سرشناسه : میرشفیعی صادق ۱۳۵۳ - عنوان و نام پدیدآور : حق الناس در محیط کار و زندگی« از دیدگاه قرآن و روایات»/ گردآوری صادق میرشفیعی.

مشخصات نشر : قم: مسجد مقدس جمکران، ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری : ۱۵۰ ص.

شابک : ۱۵۰۰۰ ریال ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۳-۲۲۸-۲

وضعیت فهرست نویسی : فاپا

یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع : حقوق بشر (اسلام)

رده بندی کنگره : BP۲۳۰/۱/م۹۳ح۷ ۱۳۸۸

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۴۸۳۴

شماره کتابشناسی ملی : ۱۷۸۴۳۴۱

ص:۱

اشاره

مقدمه

بسم اللَّه الرحمن الرحيم

رسول گرامی اسلام حضرت محّمد صلی اللَّه علیه و آله فرمودند:

اَلْعِلْمُ رَأسُ الْخَيْرِ كُلِّهِ وَ الْجَهْلُ رَأسُ الْشَّرِّ كُلِّهِ.

بحار، ۷۷/۱۷۵

ترجمه حدیث

علم و دانش و آگاهی ریشه تمام خوبی هاست و جهل و نادانی ریشه همه بدی هاست.

در هر کاری علم بهترین راهنمای عقل است در زنـدگی روزمرّه پیوسـته ما محتاج علم و دانش هستیم تا راه بهتر زیسـتن، سالم زیستن، و سعادتمند شدن را بیابیم و در کارها دچار اشتباهات و خطاهای خطرناک و خانمان سوز نشویم.

ص:۵

بهترین علم و آگاهی آن است که از قرآن و روایات اهل بیت علیهم السلام به دست می آید، چرا که خدا و اهل بیت علیهم السلام هم خوب انسان را می شناسند و هم جهان را. خیر و مصلحت انسان و جهان را آنان بهتر می دانند. نقشه و پیشنهاد دیگران بر اساس حکمت و علم نیست بلکه دیگران بیشتر منافع شخصی و یا رفاه موقت دنیوی را فقط ملاک قرار می دهند.

یکی از دوستان عزیز «به نام حاج محمّد خجسته» از این بنده ناچیز خواست تا در مورد حق الناس، آداب کسب و تجارت، جزوه ای مختصر و مفید به زبان ساده بنویسم تا ان شاء اللّه در دسترس عموم قرار گرفته مؤثر باشد. بنده حتی الامکان از دائره آیات و روایات اهل بیت علیهم السلام با مختصر ترجمه و توضیح ساده بیرون نرفتم، تا این که با حوصله خوانندگان سازگار باشد.

مطالب قرآنی و احادیث با فطرت سالم همگان سازگار است، ان شاءاللّه بتوانیم با دل و جان آن ها را خوانده و به کار ببندیم. در این جزوه با بخشی از آداب و آفات مهم کار و کسب آشنا می شوید.

ملتمس دعا: سیدصادق میرشفیعی

حوزه علمیه قم،۲۵ / شعبان / ۱۴۲۹.

احادیث(۱)

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

یا مَعْشَرَ التُّجارِ اَلْفِقْهَ ثُمَّ الْمُتْجَرَ، اَلْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ، اَلْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ.

الکافی ج ۵/۳۰۵/۵

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: ای جماعت تاجران، ابتدا نسبت به احکام دین آگاهی پیدا کنید سپس به تجارت بپردازید! ابتدا نسبت به احکام دین آگاهی پیدا کنید سپس به تجارت بپردازید!...

* امیرالمؤمنین علیه السلام سه مرتبه این مطلب را تکرار فرموده تا اهمیّت آن را برساند، چرا که بدون آگاهی از احکام دین انسان در هر کاری وارد شود خسارت و خرابی های زیادی به بار می آورد هم خسارت های دنیایی و هم دینی و آخرتی.

این سخن شریف از کسی است که به تمام اسرار و احوالات دنیا و اهل دنیا، آفت ها و خطرها، خیرات و برکات آگاهی دارد و مؤمنین باید پیرو امیرالمؤمنین علیه السلام باشند تا از خیرات دنیا و آخرت بهره مند شوند.

قالَ الصادق علیه السلام:

«مَنْ أرادَ الْتِّجارَهَ فَلْیَتَفَقَّه فِی دِینِه لِیَعْلَمَ بِذلِکَ ما یَحِلُّ لَهُ مِمَّا یَحرُمُ عَلَیْهِ، وَ مَنْ لَمْ یَتَفَقَّهْ فِی دِینِهِ ثُمَّ اتَّجَرَ تَوَرَّطَ الْشُّبَهاتِ.»

وسایل الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۸۳ / ۴.

ترجمه حدیث

امام صادق علیه السلام فرمودند: هر که می خواهد تجارت کند، ابتدا باید نسبت به احکام دین آگاهی کافی به دست آورد تا بدین وسیله آن چه حلال و حرام است را شناسایی کند. و هر که در دینش آگاهی لازم را کسب نکند و تجارت نماید، در میان (اموال و معاملات) شبهه ناک غوطه ور می شود.

* روشن است که مال حلال مایه سعادت دنیا و آخرت است و مال حرام جز درد و رنج خفت و خواری و پشیمانی چیزی به دنبال ندارد. عزّت و لذّت مال حرام کوتاه و مصنوعی است، در دل افراد حرام خوار، شور و شادی و آرامش و صفا نیست، و هیچ خیری از آن ها سر نمی زند، و سرانجام دچار ذلّت و پشیمانی سختی می شوند که دیگر سودی ندارد چرا که در وادی شک و شبهه زیادی غوطه ور گشته اند که هیچ کس توان نجات دادن آن ها را ندارد، مگر لطف خداوند که آن هم توفیق می خواهد!

ص:۸

قالَ الصادق علیه السلام:

تَرْکُ الْتِّجارَهِ یَنْقُصُ الْعَقْلَ.

وسایل الشیعه، ج ۱۲، ص ۵.

ترجمه حدیث

حضرت امام صادق علیه السلام فرمودند: ترک کسب و تجارت عقل را می کاهد.

* بیکاری مایه کسالت، خستگی و سبکی و بی عزّتی نزد خدا و خلق خدا می شود. انسان دچار نیاز به این و آن، تمنّی و تملق گفتن به خلق می شود، و هر چه انسان ارزش دارد یکجا بر باد می رود، و رفته رفته فهم و درک طبیعی انسان هم از بین خواهد رفت علاوه بشر در بین کار و تلاش، خرید و فروش، رفت و آمد، داد و ستد عقلش مجرّب می شود و رشد می کند، و با ترک فعّالیت عقل انسان معطل و ناقص می شود.

دعای انسان بی کار مستجاب نمی شود!

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: کسب حلال واجبی از واجبات است(۱)

امام صادق علیه السلام فرمودند: هر که تجارت و کارش را ترک کند دو سوّم عقلش از بین می رود.(۲)

در قرآن آمده: «هُوَ الَّذی جَعَلَ لَکُمُ الْأَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فی

۱- ۱. روضه الواعظین ج ۲ / ۴۵۷

۲- ۲. تهذیب ۷ / ۴

مَناكِبِها وَ کُلُوا مِنْ رِزْقِهِ»(۱) «اوست آن (خدایی) که زمین را برای شما رام گردانید پس بر روی آن بروید و از روزی (خدا) بخورید»

در این آیه شرط به دست آمدن روزی را رفتن و فعالیت کردن در روی زمین قرار داده است.

پس ترک کار و تلاش به امیدهای واهی کار غلط و نادرستی است.

ص:۱۰

۱- ۳. ملک ۱۵

قالَ الکاظم علیه السلام:

اِنَّ اللَّهَ لَیُبْغِضُ الْعَبْدَ النَّوّامِ الْفارِغ.

وسایل الشیعه، ج ۱۲/۳۷.

ترجمه حدیث

امام موسی کاظم علیه السلام فرمودند: یقیناً بنده پُر خواب و بیکار مورد خشم خدا خواهد بود.

* بیکاری همیشه همراه بیعاری بوده و هست، یعنی حیاء و ادب در معرض خطر واقع می شونـد. وای به وقتی که کسـی خواب زیـاد هم بر این درد اضـافه کنـد، چرا که قسـاوت قلب و تاریکی روح و روان در پی خواب فراوان می آینـد، و انسان را منفور خدای متعال و اطرافیان قرار می دهند.

امام صادق علیه السلام به هشام (یکی از شاگردانش) فرمود:

حتی مثل روزهای جنگ صفین هم از طلب روزی غافل مباش!

حضـرت علی علیه السـلام به امام حسن علیه السـلام و امام حسـین علیه السلام وصیّت کرد حتّی در حال کسالت هم خود را به کار وادار کنید!(۱)

او به اصحابش وصیّت کرد که در حال فقر و غنی هم از کار و کسب غافل نشوند.(۲)

ص:۱۱

۱- ۴. بحارالانوار ج /۱ ۱۴۱.

۲- ۵. بحارالانوار ج ۷۴ /۲۹۰

امـام صـادق علیه السـلام می فرمایـد: جـدّم امیرالمؤمنین علیه السـلام از دسترنـج زحمت های خودش هزار بنـده خریـد و آزاد کرد.(۱)

کسی که از کـار و تلاش دوری می کنـد تبعاً مخارجش را به دوش دیگران می انـدازد و چنین افرادی را رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: مورد لعنت و دور از رحمت خدا می شوند.(۲)

ص:۱۲

۱- ۶. کافی ۵ / ۷۴.

۲- ۷. کافی ۵ / ۷.

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

تَعَرَّضُوالتِّجارتِ، فَإِنَّ لَکُم فیها غِنیً عَمَّا فی أَیْدِی النَّاسِ، وَاِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ یُحِبُّ الْمُحْتَرِفَ الاءَمینَ.

وسائل الشیعه ج ۱۲/۴/۶

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: تجارت کنید، تجارت مایه بی نیازی از اموال دیگران است، و مسّلماً خدای عزّوجل صاحب حرفه امین را دوست دارد.

* یکی از سعادت های بسیار مهم انسان این است که از مردم و اموال آن ها بی نیاز باشد، زیرا که آزادی، عزّت، رشد، شخصیت و موقعیت هر فردی در گرو دل بریدن و چشم پوشی و قطع طمع از مال مردم است، و مسلّماً کسی که با توکل بر خدا شجاعانه وارد میدان کار و تجارت و تلاش می شود، خداوند با برکت های لازم او را به چنین سعادتی نائل خواهد کرد. بالاخص وقتی در حرفه و کار خودش خیانت به مردم نکند و امین و پاک باشد، در این صورت محبوب خدا نیز خواهد بود!

قالَ اللَّهِ تَعالی

یـا أَیُّهَـا الَّذینَ آمَنُوا لا تَـأْکُلُوا أَمْوالَکُمْ بَیْنَکُمْ بِالْباطِـلِ إِلاَّ أَنْ تَکُونَ تِجارَهً عَنْ تَراضٍ مِنْکُمْ وَلا تَقْتُلُوا أَنْفُسَـکُمْ إِنَّ اللَّهَ کانَ بِکُمْ رَحیماً.

النساء ۲۹.

ترجمه آیه

خـدای متعـال در قرآن فرموده: ای کسانی که ایمان آورده ایـد، در بین خودتان اموال تان را به صورت باطل و ناروا و به ناحق نخورید مگر آن که با رضایت خاطر تجارتی و خرید و فروش و معامله شـرعی انجام داده باشـید و یکدیگر را به ناحق نکشـید مسـلّماً خدا پیوسـته نسـبت به شـما مهربان است (یعنی اگر اموال به ناحق خورده شده قتل و کشتارهای ناحق در بین مردم پیش می آید!!)

* داد و سـتد از قـدیم الایـام در بین مردم بوده و لازمه زنـدگی اجتمـاعی است و بهترین و صـحیح ترین راه رشـد اقتصادی و برطرف شـدن نیازهای زنـدگی است، مسـلّماً اگر داد و سـتدها بر یک میزان صـحیح و مورد توافق طرفین انجام شود و خـدای متعال هم روی آن صحه گذاشته باشد، هیچ گونه آفت و خسارتی نخواهد داشت و به نفع همگان تمام خواهد شد.

امّا اگر از این چهارچوب های صـحیح و سالم تجارتی و خریـد و فروش پسـندیده بیرون رفت و دچار حیله و نیرنگ و خیانت در حق یکدیگر

ص:۱۴

شدیم. مسلّماً خطرها و خسارت های اقتصادی، اخلاقی و فرهنگی بزرگی به همگان وارد می شود و فتنه های سخت و آشوب و جنگ های خانمان سوز برپا خواهد شد، پناه بر خدا از این فتنه ها!

بازار مسلمین باید پیوسته و برقرار و از آفت ها و خطرهای گوناگون در امان باشد تا زندگی مردم بگذرد. معاش اگر درست شد وسیله و زمینه ای می شود تا به دین و معاد هم بپردازیم و امر آخرت هم اصلاح شود.

راه اصلاح شدن معاش رعایت قوانین و ضوابط شرع مقدس اسلام است که در تمام شئون دنیوی و اخروی ما دستور العمل دارد و ان شاء اللّه با توجه به این آیات و روایات با آداب و آفات مهمّ کار و کسب آشنا شویم و به آن ها عمل کنیم.

ص:۱۵

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

إِيَّاكَ وَمَقاعِدَ الأَسْواقِ، فَإِنَّها مَحاضِرُ الشَّيْطانِ وَمَعارِيضُ الْفِتَنِ.

نهج البلاغه کتاب ۶۹.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: بپرهیز از نشستن در بازار، زیرا که آن جا محل حاضر شدن شیطان و میدان فتنه ها و فریب ها است.

* زمان ها و مکان ها فرق های زیادی با یکدیگر دارند، و هر زمانی یک وضعیت و خاصیتی دارد، هر مکانی هم نیز چنین است.

مثلاً هنگام اذان، نیمه های شب، هنگام طلوع، شب های جمعه، شب های قدر هر یک ارزش و آثار خاصی دارند.

و در مکان ها هم اثراتی است، فرق است بین نشستن در مسجد که جزو عمر حساب نمی شود، با نشستن بر سر بازار، کنار کوچه و خیابان، مثلاً نشستن در مسجدالحرام عبادت است. امّا نشستن در بازار انسان را در معرض خطر قرار می دهد، چرا که این مکان ها را شیطان شناسایی کرده که جای فتنه کردن، خیانت، دروغ و تقلّب می تواند باشد. دستور این است که خریدار و فروشنده کارِ بازار را سریع انجام بدهند و برگردند، و توقف بیش از حدِّ لازم یقیناً برای همه آفت دارد.

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

اَلسُّوقُ دارُ سَهْوٍ وَ غَفْلَهٍ فَمَنْ قالَ فِیها تَسْبِیحَهً کَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِها أَلْفَ أَلْفَ حَسَنَهً.

کنز العمال ۹۳۳.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: بازار خانه فراموشی و غفلت است، پس هر که در آن یک تسبیح بگوید خداوند در مقابل هزار هزار حسنه برایش ثبت می کند.

* در دین مقدس اسلام برای هر آفت و مشکلی یک راه حلّ دقیق و مؤثر قرارداده شده است.

از طرفی همه مردم به بازار و کسب و خرید و فروش احتیاج دارند، از طرف دیگر طبیعت بازار به گونه ای است که غفلت آور است، و اشتباهات زیادی ممکن است رخ بدهد، راه حلّ این مشکل را آقا رسول اللَّه فرموده اند که باید در بازار ذکر خدا گفته شود تا دل ها متوجّه و آرام باشند، و این خطرها دفع شود و ثواب زیادی نیز بر آن ذکرها وعده داده شده است در آیات شریف قرآن خدای متعال معرفی فرموده: «رِجالٌ لا تلهیهم تجارهٌ ولا بیعٌ عن ذکراللَّه و اقام الصلوه و إیتاءِ الزکوه»، (مردانی هستند که تجارت و خرید و فروش آن ها را از یاد و ذکر خدا و اقامه نماز و پرداخت زکات بازنمی دارد)،

دستشان کار دنیا می کند و لب به ذکر خدا دارند و دل کار آخرت!

ص:۱۷

حضـرت امام رضاعلیه السـلام فرمودند: هنگامی که مشغول کسب و کار و تجارتی، اگر وقت نماز رسید، مبادا آن کارها تو را از نماز اوّل وقت باز دارد!(۱)

در حدیثی آمده که حضـرت علی علیه السـلام به بازار بصـره رفت، مردم را دید که سـخت مشـغول خرید و فروشند (و غافل)! حضرت سخت گریه کرد و فرمود: ای بندگان خدا! کارگران اهل دنیا، روزانه سوگند می خورید و (خرید و فروش) و شب ها در رختخواب می خوابیـد و در این بین از آخرت غافلیـد! پس کی برای آخرت تهیّه خواهیـد دیـد؟ و کی به عالم آخرت فکر می کنیـد؟ کسـی گفت آقا ما ناچاریم کاسبی کنیم!! حضـرت فرمود: گـذران امر دنیا و زنـدگی لازمه اش غفلت از کار برای آخرت نیست (یعنی اگر به انـدازه کفاف قناعت کنیم می توانیم کاملاً به امر آخرت هم بپردازیم) اگر بگویید ناچاریم احتکار و ذخیره کنیم! بهانه آورده اید!...(۲)

ص:۱۸

۱- ۸. مستدرک الوسایل ج ۱۳ ص ۱۰.

۲- ۹. بحارالانوار ج ۷۴ ص ۴۲۴.

قالَ اللَّهِ تَعالی:

کَلَّا اِنَّ الْاِنْسانَ لَیَطْغی * اَنْ رَءاهُ اسْتَغْنی

علق ۶ و ۷.

ترجمه آیه

خدای متعال در قرآن فرموده: انسان سرکشی می کند، اگر گمان کند که بی نیاز و ثروتمند شده است.

* حضرت علی علیه السلام می فرماید: شگفت انگیزترین چیز در انسان قلب اوست. اگر به او ثروتی برسد طغیان و سرکشی می کند و اگر به او مصیبتی برسد با عجز و ناله خودش را رسوا می کند.

ثروتی ستوده است که صاحبش را وادار به احسان و خیر به دیگران کند و به شکرانه نعمت غم از دل غمدیدگان بردارد. ثروتی که مایه غرور و تکبر فساد شود سایه بی پایه ای بیش نیست، سایه ای زودگذر و بی ارزش است. قرآن می فرماید: «اِنَّ مِنْ اَمْوالِکُمْ وَ اَوْلادِکُمْ عَدُوّاً لَکُمْ»، یعنی بعضی از اموال و اولاد شما، دشمن شما هستند.

بهتر است بدانیم که بی نیاز شدن هرگز برای بشر میسّر نیست، چون اساساً بشر موجود نیازمندی است، بی نیاز خدای متعال است. امّا انسان ها با پیدا کردن کمی ثروت دنیا گمان می کنند که دیگر بی نیاز شده اند!! و همین حالت باعث سرکشی و نافرمانی و عصیان نسبت به فرامین الهی و دستورات دینی می شود و از هر سو به کسی ظلم و ستم

می کنـد! اگر عقلش را به کـار بگیرد و سـاعتی فکر کنـد خیلی راحت می توانـد بفهمـد که تمام این ها غرور و فریب است و صحت و سلامتی و جوانی و قدرت و ثروت همه و همه در معرض خطرها، آفت ها و زوال هستند. و بعد از اندکی خودش می ماند و آن همه وزر و وبال!

ص:۲۰

احادیث(۲)

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

مَنْ باعَ وَاشْتَری فَلْیَتَجَنَّبْ خَمْسَ خِصالٍ وَ إلاَّ فَلا یَبیعَنَّ وَلا یَشْتَرِیَنَّ: اَلْرِّبا وَ الْحَلْفَ، وَ کِتْمانَ الْعَیْبِ، وَ الْحَمْدَ إذا باعَ، وَ الْذَّمَّ إذا اشْتَری.

البحار ج ۱۰۳/۹۵/۱۸.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر که خرید و فروش می کند، باید از پنج چیز دوری کند و الاّ نباید بخرد و نباید بفروشد!

ربا، قسم خوردن، پوشاندن عیب اجناس، تعریف کردن هنگام فروش، و عیب تراشی و سرزنش هنگام خرید!

* ربا در معاملات بزرگ ترین گناه و خسارت اقتصادی است. قسم خوردن باعث فریب و تحریک افراد در اقدام به خرید و یا فروش می شود.

مخفی کردن عیب غش در معامله است و حرام.

تعریف کردن هنگام فروختن دو نوع است اگر خصوصیات صحیح اجناس گفته شود نه کم و نه زیاد اشکال ندارد بلکه گاهی لازم می شود تا خریدار را بتوان راهنمایی کرد.

امّا تعریف ممنوع، تبلیغ های دروغ و غیر واقعی است که در جلب مشتریان رایج شده است.

ص:۲۱

وقتی می خواهی بخری نباید تو سر مال مردم بزنی تا فروشنده را فریب داده و او را به حداقل قیمت راضی کنی.

همیشه باید حقیقت و خدا را در نظر داشته باشیم و ضرر و زیان دیگران را هم مانند خودمان در نظر بگیریم. راضی به خسارت دیگران و جلب منافع خودمان نباشیم، این کمال بی انصافی است! و انصاف جزو صفات مردان خدا است!

وقتی می خواهی بفروشی نباید در تعریف جنس و مال خودت زیاده روی کنی و مشتری را در تصمیم گیری دچار شتاب زدگی و عجله کنی، این هم یک نوع بی انصافی و سلب آزادی و اختیار از دیگران است. باید دو طرف با آرامش خاطر راضی به خرید و فروش بشوند.

* بد نیست توجه داشته باشیم که اصلاً زیاد حرف زدن عقل انسان را کم می کند و یقیناً انسان هایی که زیاد حرف می زنند عقل کاملی ندارند و برعکس کم حرف زدن باعث کمال عقل و پیدایش حکمت و وقار و آرامش است وای بر این که انسان بخواهد در امر دنیا این قدر حرف بزند! آن هم با محرم و نامحرم، زن و مرد، خرد و کلان. باید بدانیم در حرف زدن با نامحرم به حدّ لازم باید کفایت کنیم و حق شوخی و خوش و بَش کردن با آن ها را نداریم که یقیناً خلاف شرع است!

ص:۲۲

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

یـا مَعْشَـرَ الُتُجّارِ، قَـدِّمُوا الإسْـتِخارَهَ، وَ تَـبَرَّکُوا بِـالْسُّهُولَهِ، وَ اقْتَرِبُوا مِنَ المُبتـاعینَ، وَ تَزَیَّنُوا بِـالْحِلْم، وَ تَنـاهَوا عَنِ الْیمینِ، وَ جـانِبُوا الْکِـذْبَ، وَ تَخـافُوا عَنِ الْظُّلْمِ، وَ أَنْصِـفُوا الْمَظْلُومینَ، وَ لاتَقْرَبُوا الرِّبا.(وَ أَفُوا الْکَیْلَ وَ الْمیزانَ وَلا تَبْخَسُوا الْنّاسَ أَشْـیاءَهُم وَلا تَعْثَوْا فِی الأَرْضِ مُفْسِدِینَ).

البحار ج ۱۰۰/۵۴/۷۸، وسایل الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۸۴ / ۱.

ترجمه حدیث

حضـرت علی علیه السلام فرمودند: ای گروه تاجران، ابتدا به دنبال خیر باشید و از برکت آسان گرفتن بهره مند شوید و مشتری و فروشـنده را به یکـدیگر نزدیک کنیـد. و با خردمنـدی و بردباری خود را بیارایید، و از سوگند یاد کردن بپرهیزید و از دروغ دوری کنیـد و از سـتم کاری بترسـید و نسـبت به مظلومین انصاف بورزید و نزدیک ربا نشوید و بفرموده خدای متعال پیمانه و ترازو را پر و کامل بگیرید و اجناس مردم را بی ارزش قلمداد نکنید و در زمین به دنبال فساد نباشید.

* حضـرت اباذرعلیه السـلام در حال احتضار به دخترش در صـحرای ربـذه گفت: فرزنـدم بعد از ساعتی من می میرم تو نگران نباش، به زودی غافله ای از این صحرا می گذرد و مرا غسل و کفن و دفن می کنند! امّا دخترم اول بگو این بزغاله را ذبح کنند و گوشتش را برای آن جمعیت

ص:۲۳

بپزند و همه را پذیرایی کنند، من نمی خواهم آن ها برای من کاری بکنند و من مزد آن ها را نداده باشم. زیرا که خدای متعال در قرآن فرموده: «ولا تبخسوا الناس أشیائهم» یعنی مال و جان مردم محترم و ارزشمند است آن ها را بی ارزش قلمداد نکنید!

ای هزاران احسنت و آفرین بر این مرد خدا که حتی کاری که بر آن جمعیت واجب بود انجام بدهند را در نظر گرفته و می گوید باید به آن ها مزدی و پاداشی بدهم و حق آن ها را نادیده نگیرم در این حدیث امیرالمؤمنین علیه السلام نسخه کاملی برای ما پیچیده تا در هر داد و ستدی مراقب باشیم که حق دیگران رعایت شود و ما آلوده به ظلم و ستم نشویم و کار حضرت اباذرعلیه السلام یک نمونه زیبایی از تعامل و برخورد با دیگران است، آری اولیاء خدا این گونه اند!

ص:۲۴

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

یـا عَلِیُّ! لاـ تَحْلِفْ بِـاللَّهِ کاذِبـاً وَلاـ صادِقـاً مِنْ غَیْرِ ضَـرُورَهٍ، وَلاـ تَجْعَلِ اللَّهَ عُرْضَهً لِیَمِینِکَ فَإِنَّ اللَّهَ لا یَرْحَمُ وَلا یَرْعی مَنْ حَلَفَ بِاسْمِهِ کاذِباً.

بحار ج ۷۷/۶۷/۶.

ترجمه حدیث

رسـول خداصـلی الله علیـه وآلـه فرمودنـد: ای علی علیه السـلام سوگنـد یـاد کردن به خـدا چه راست و چه دروغ تـا وقـتی که ضرورت نداشـته باشد ممنوع است. و هرگز نباید نام خدا را وسیله سوگندها قرار دهی؛ چرا که مسلّماً خدا رحم و رعایت نمی کند به کسی که با نام خدا سوگند دروغ یاد می کند.

* گاهی در دادگاه و هنگام قضاوت قسم خوردن ضرورت پیدا می کند در آن موارد می توان قسم راست بر زبان جاری کرد.

گاهی برای حفظ جان از شرّ دشمنان دروغ گفتن جایز می شود، یا برای اصلاح بین دو نفر که با هم جنگ و دعوا دارند.

از این موارد اسـتثنایی که بگـذریم برای همگان ممنوع و حرام است که سوگند دروغ یاد کنند و یا برای هر چیز بی ارزشـی و غیر لازمی حتی سوگند صادقانه بر زبان جاری کنند. این یک نوع هتک حرمت و بی احترامی است به خدای متعال!

چنان چه در آیه شریفه قرآن آمده: «وَلا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَهً لِأَیْمانِکُمْ»، و خدا را دستاویز سوگندهای خود قرار ندهید!

ص:۲۵

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

اَلْقَلْبُ مُصْحَفُ الْبَصَرِ

غررالحکم.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: دل کتاب چشم است.

* یکی از خطرها و آفت های بازار و مراکز کسب و کار، چشم خیانت دوختن به نوامیس مردم است. خصوصاً در کارهایی که بیشتر با خانم ها، انسان برخورد دارد.

اوّلاً نگاه به نامحرم تیری زهرآگین است بر قلب نگاه کننده و زمینه ای است برای خیانت های بعدی!

ثانیاً، باعث می شود دیگران هم به ناموس شما نگاه و خیانت کنند. ثالثاً، دل را از توجه به خدا و دین خدا منصرف کرده و مشغول هوی و هوس می کند؛ زیرا که دل انسان کتابی است که هر چه چشم ببیند در آن تأثیر می کند و نوشته می شود.

ز دست دیده و دل هر دو فریاد

که هر چه دیده بیند دل کند یاد

ص:۲۶

قالَ اللَّهِ تَعالی

* یا أَیُّهَا النّاسُ کُلُوا مِمّا فِی الأَرْضِ حَلالاً طَیِّباً وَلا تَتَّبِعُوا خُطُواتِ الشَّیْطانِ إِنَّهُ لَکُمْ عَدُوٌّ مُبینٌ.

البقره ۱۶۸.

* یا أَیُّهَا الرُّسُلُ کُلُوا مِنَ الطَّیِّباتِ وَ اعْمَلُوا صالِحاً إنّی بِما

تَعْمَلُونَ عَلیمٌ.

المؤمنون ۵۱.

ترجمه آیه

خدای متعال در قرآن فرموده: ای مردم از آن چه در زمین است بخورید به شرط آن که حلال و پاکیزه باشد و از گام های پی در پی شیطان پیروی نکنید و به دنبال او قدم به قدم نروید چرا که او برای شما دشمنی است آشکار.

و در آیه دیگر فرموده: ای فرستادگان من از چیزهای حلال و پاکیزه بخورید (تا بتوانید) کارهای شایسته انجام دهید البته که من به آن چه انجام می دهید آگاهم.

* یکی از الطاف بزرگ خدای متعال در حق بندگانش این است که با به هم پیوستن نظام هستی، برای تغذیه انسان ها نعمت های بسیار مفید، خوشگوار، لذت بخش، دلچسب و زیبایی می آفریند و هزاران نوع خوراکی های حیات بخش پیوسته در دسترس انسان ها قرار می دهد. مثلاً

گوشت حیواناتی را برای انسان ها مجاز قرار داده، که پاکیزه از آلودگی های مختلف و لذیـذ و سالم انـد. امّا حیوانات درنده، گوشتخوار، نجاست خوار و... را ممنوع قرار داده است.

و بقیه خوراکی های مجاز، همه از یک طهارت و پاکیزگی خاص و پرارزشی برخوردارند.

به علاوه شرط کرده که حق یکدیگر را در کسب روزی غصب نکنید، تا لقمه های شـما طیّب و حلال باشد، بلافاصله فرموده از دنبـاله روِی شـیطان پرهیز کنیـد، معنـای چنین بیـانی این است که نتیجه لقمه هـای ناپاک پیروی از نقشه های ابلیس است و انسان فهم و درک خود را از دست داده و دوست و دشـمن را از یکدیگر تشخیص نمی دهد و از دشمن آشکاری مثل شیطان پیروی می کنـد در آیه دوم هم خدای متعال به انبیاءعلیهم السـلام فرموده که اگر می خواهید توفیق عمل صالح و شایسـته پیدا کنید باید از لقمه های حلال و پاکیزه استفاده کنید.

«از کوزه همان برون تراود که در اوست»

بستگی دارد انسان چه غذایی، چه لقمه ای خورده باشد، اعمال و رفتار انسان متأثر از همان چیزهایی است که خورده!

قالَ الاِمام أبُوالْحَسَنْ علیه السلام:

إنَّ الْحَرامَ لا یَنْمی وَ إنْ نَمی لَمْ یُبارِکْ لَهُ فِیهِ، وَ ما أنْفَقَهُ لَمْ یُؤْجَر عَلَیْهِ وَ ما خَلَّفَهُ کانَ زادُهُ إلَی الْنّارِ.

وسایل ۱۲/۵۳.

ترجمه حدیث

حضرت امام موسی بن جعفرعلیه السلام فرمودند: مال حرام رشد نمی کند و اگر رشد کند برکت برای افراد نخواهد داشت و آن چه هزینه می کنند از مال حرام پاداش اخروی ندارد و آن چه از آن باقی می ماند توشه ای است که افراد را به آتش می فرستد.

* فرمایش های اهل بیت علیهم السلام پرده برداری از حقایق عالم هستی است. آن ها خوب می دانند و به ما خبر داده اند که خیر و برکت در چیست،! یقیناً چنان چه امام فرموده است مال حرام رُشد ندارد و اگر هم رشد کرد خیر و برکت ندارد. یعنی چنین مال و ثروتی مایه سعادت افراد نمی شود. بلکه مکرر دیده شده که وسیله بدبختی خواهد شد. از چنین مالی که با ضایع کردن حق دیگران به دست آمده، هر جا هزینه ای شود، اجر و مزدی هم ندارد. و آن چه از آن باقی می ماند وارث ها تقسیم کرده می برند. امّا مسؤولیت سنگین و سؤال و جواب و عقاب آن به عهده آن بی چاره ای است که از هر راهی آن ها را به دست آورده و با یک کفن از دنیا رفته!!

این طور افراد قیامت از حسرت و غصه دست های خودشان را تا آرنج می جوند. چرا که می بینند اموال آن ها مایه راحتی دیگران و وسیله عذاب خودشان شده است!!

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

تَرکُ لُقْمَهِ حَرامٍ أَحَبُّ إِلَی اللَّهِ مِنْ صَلاهِ أَلفَیْ رَکْعَهٍ تَطَوُّعاً.

هزار حدیث از پیامبر اعظم.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: ترک کردن و نخوردن یک لقمه حرام، نزد خدا محبوب تر است از دو هزار رکعت نماز مستحبی.

* از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمودند: وقتی خدا در حق بنده ای از بندگانش اراده خیر کند سه نعمت بزرگ به او می دهد، ۱- او را نسبت به دنیا بی رغبت می کند تا نسبت به دنیا حرص نداشته باشد. ۲- او را نسبت به دینش آگاه و بینا می سازد. ۳- و نیز او را نسبت به عیب هایش آشنا و آگاه می سازد.

بعضی از ماها نمی دانیم عیب کارمان کجاست!؟ گاهی دعا می کنیم مستجاب نمی شود، عبادت می کنیم لذّت و نورانیت ندارد، کار دنیا و آخرت مان همه لنگ می زند.

هی می رویم سراغ ذکر و ورد و دعانویس و... در حالی که مشکل مال این ها نیست مشکل از لقمه های حرام و ناپاکی است که می خوریم، فرزندانمان آلوده می شوند، منحرف و گرفتار می شوند، باید سرچشمه را درست کرد، آب از سرچشمه گِل آلود نباشد! به همین خاطر پرهیز از لقمه های ناپاک از هزار رکعت نماز هم بهتر می شود چرا که

ص:۳۰

راه سعادت با لقمه های حرام به روی انسان بسته می شود و راه فساد و تباهی باز می شود.

امام موسی بن جعفرعلیه السلام می فرماید: هر کس روزیش را از راه حلالش جست وجو کند تا خود و عیالش را اداره کند مانند مجاهد فی سبیل اللّه خواهد بود.(۱)

در بیان بعضی از اولیاء خدا آمده که: وقتی لقمه حرام در شکم بنده ای قرار می گیرد تمام فرشتگان زمین و آسمان او را نفرین و لعنت می کنند.(۲)

امّا کسانی که با روزی حلال زندگی را اداره می کنند و دست حاجت به سوی دیگران دراز نمی کنند و بر اهل و عیال خود وسعت می دهند روز قیامت با صورتی مانند ماه شب چهارده خدا را ملاقات می کنند!(۳)

ص:۳۱

۱- ۱۰. کافی ۵ / ۹۳.

۲- ۱۱. دعوات راوندی.

۳- ۱۲. محجهالبیضاء ۳ / ۱۴۰.

احادیث(۳)

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

عَلَیْکَ بِلُزُومِ الْحَلالِ، وَ حُسْنِ الْبِرِّ بِالْعَیالِ، وَ ذِکْرِ اللَّهِ فِی کُلِّ حالٍ.

غررالحکم ۶۱۳۱.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: سه کار را پیوسته انجام بده، همیشه از حلال استفاده کن و نسبت به خانواده ات خوب نیکی کن و در هر حال به یاد خدا باش.

* در این حدیث امیرالمؤمنین علی علیه السلام به دوستان خودشان توصیه فرموده اند: که همیشه مراقب باش از حلال خدا استفاده کن و از حرام هر چه هست پرهیز کن! و نسبت به اهل و عیالت خوش رفتار باش و بهترین خوبی ها را در حق آن ها انجام بده و در هر حال هستی ذکر خدا را فراموش نکن. گمان می کنم این سه دستور به هم پیوسته باشند، یعنی کسی که حلال خور باشد می تواند ادّعا کند من بهترین نوع خدمت و خوبی را در حق خانواده ام کرده ام. همان طور که اگر لقمه حرام و یا هر چیز حرامی را برای اهل و عیالش آورد می توان گفت بزرگ ترین خیانت را در حق آن ها کرده است.

علاوه، کسانی می توانند پیوسته به ذکر خدا مشغول باشند که روزی حلال داشته باشند، افراد بی موالات و بی رعایت از ذکر خدا غافل می شوند و یاد خدا را فراموش می کنند.

ص:۳۲

یکی از اولیای خدا(۱) فرمود: لقمه حلال به قدری مؤثر است که اگر انسان حرام زاده آن را بخورد کارهای انسان حلال زاده می کند و لقمه حرام آن قدر خطرناک است که اگر انسان حلال زاده آن را بخورد کارهای انسان حرام زاده را می کند.

۱- ۱۳. کیمیای محبت شیخ رجبعلی خیاط (ره).

قالَ رسول اللَّه صلى الله علیه وآله:

ما اَكَلَ عَبْدٌ طَعاماً اَحَبُّ اِلَى اللَّهِ تَعالى مِنْ كَدِّ يَدِهِ وَ مَنْ باتَ كالاًّ مِنْ عَمَلِهِ بَاتَ مَغْفُوراً لَهُ.

كنز العمال، ۱۳۴۰.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: محبوب ترین طعامی که بنده می خورد، نزد خدا آن غذایی است که از دسترنج خودش باشد و هر که یک شب خستگی کار را تحمل کند آمرزیده خواهد شد.

* غذا خوردن برنامه همیشگی و لازمه زندگی در دنیا است. زنده بودن هر موجود زنده ای وابسته به تغذیه است و مهم ترین شرط تغذیه پاک و پاکیزه بودن غذاهاست، مسلّماً همان طور که پاکیزگی ظاهری و بهداشتی بودن خوراکی ها برای سلامتی جسم انسان بسیار مؤثر و مهمّ است پاک بودن غذاها از آلودگی های باطنی و معنوی از آن مهم تر است زیرا روح از جسم بسیار لطیف تر و حسّاس تر است و با غذاهایی که مثلاً از راه حرام تهیه شده باشد بیمار شده و با بیماری های بسیار خطرناک فکر و عقیده و اعمال و اخلاق انسان ها فاسد می شود.

در بین غذاها سالم ترین و لذت بخش ترین آن ها لقمه ای است که انسان از دسترنج خودش تهیه کرده و میل می کند، راستی چه قدر نشاط آور و عزّت بخش است طبق این روایت دوست داشتنی ترین غذاها

همین است، و از آن جا که کسب لقمه حلال نُه دهم بندگی و عبادت است خستگی و خواب بعد از آن هم مایه آمرزش گناهان و نزول رحمت حق است.

در حدیث دیگری از رسول خدا صلی اللّه علیه و آله آمده که فرمودند: عبادت هفتاد جزء است و برترین جزء آن طلب روزی حلال است.(۱)

۱- ۱۴. کافی.

قالَ اللَّهِ تَعالی

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَ الإِحْسانِ وَ إِيتاءِ ذِی الْقُرْبی وَ يَنْهی عَنِ الْفَحْشاءِ وَ الْمُنْكَرِ وَ الْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ.

نحل ۹۰.

ترجمه آیه

خدای متعال در قرآن فرموده: خدا به عدل و احسان و صله رحم امر می کند و از فحشا و منکرات و تجاوز نهی کرده و شما را موعظه می کند امید است که شما متوجه شوید!

* خدایا دل های ما را تسلیم کلام و پیام آسمانی و موعظه های خودت بفرما! خدای متعال به همگان امر کرده که بر طبق عدل رفتار کنند، به حق خود قانع باشند و به حق دیگران تجاوز نکنند!

به یکدیگر احسان و خوبی کنند و خویشاوندان را با احسان و رفت و آمد مورد محبت قرار دهند.

خدای متعال همگان را از مرتکب شدن فحشاء و منکرات و گناهان و معصیت و ظلم و ستم باز داشته و می فرماید: من شما را موعظه و نصیحت می کنم، امید است که لااقل با موعظه های خدا بیدار شوید و رفتار و کردار و گفتار خویش را اصلاح کنید!

قالَ اللَّه تعالی:

وَ أَوْفُوا الْكَيْلَ اِذا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطاسِ الْمُسْتَقيمِ ذلِكَ خَيْرٌ وَ أَحْسَنُ تَأْويلاً.

الأسراء ۳۵.

ترجمه آیه

خدای متعال می فرماید: وقتی با کیل چیزی خرید و فروش می کنید کیل را پُر کنید و با ترازوهای سالم و صحیح اجناس را وزن کنید این برای شما بهتر و خوش عاقبت است.

* سال ها است که در بین مردم خرید و فروش رایج و مورد رضایت خریدار و مشتری به نسبت اجناس بعضی با متر و بعضی با کیل و بعضی با ترازو و باسکول و امثال این ها معاملات صورت می گیرد، اندازه های این ابزارها را همه مردم می دانند و به آن ها رضایت داده اند و براساس رضایت هر دو طرف معامله صحیح و حلال است.

امّا اگر روزی این ابزارها و میزان ها دچار اشکال بشود و به آن ها دست برد بزنند و کم و زیاد کنند، هیچ کس با خیال راحت و رضایت خاطر معامله نمی کند و تمام بازار معاملات در هم ریخته و باطل و حرام می شود و خیانتی در معامله بدتر از این نیست!

خدای متعال در این آیه شریفه آن ابزار و میزان های معلوم و مورد رضایت طرفین را تأیید، و فرموده با کیل پر و ترازوهای سالم معامله کنید که این خود مایه خیر و سعادت شماست.

قالَ اللَّه تعالی:

وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ * أَلَّذينَ إذَا اكْتالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوفُونَ * وَإذا كالُوهُم أَوْ وَّزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ

المطففين، ۱ – ۳.

ترجمه آیه

خدای متعال می فرماید: وای به حال کم فروشان! آنان که هنگام پیمانه کردن به نفع خودشان پیمانه را پر می کنند و هنگام پیمانه کردن اجناس برای دیگران یا وزن کردن برای دیگران کسر می گذارند.

* این چه بیماری است در وجود بعضی از مردم که وقتی برای مردم جنسی را کیل می کنند یا وزن می نمایند پیوسته در صدد کم گذاشتن و پر نکردن می باشند امّا وقتی برای خودشان می خواهند کیل و یا وزن کنند آن را پُر و چرب می کشند؟!

اینان در قرآن به مطففین مشهور و نام گذاری شده اند یعنی کم فروشان. عذابی که به آنان وعده داده شده، «ویل» است ویل نام چاهی است در جهنّم که از زمان پرتاب شدن تا رسیدن به انتهای آن هفتاد سال طول می کشد.

باید بدانیم که خدای متعال نسبت به حق الناس دقیق و علیم و حسابرس است.

کم فروشان در حقیقت تیشه به ریشه خود می زنند و مدّت طولانی به هزاران نفر مدیون می شوند و هرگز نمی توانند آن ها را جبران کنند و یا از آن همه جمعیّت حلالیّت بطلبند و در نتیجه قیامت سخت گرفتار می شوند.

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

اِصْبِرْ عَلی مَرارَهِ الْحَقِ وَاِیَّاکَ أنْ تَنْخَدِعَ بِحَلاوَهِ الْباطِلِ.

غُررالحکم

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام: بر تلخی حق شکیبا و بردبار باش و مراقب باش فریب شیرینی باطل را نخوردی.

* انسان باید خیرخواه دیگران هم باشد، نه این که همیشه به نفع خودش حرف بزند و کاری بکند!

آری گاهی حق گفتن و یا مطابق حق رفتار کردن ممکن است به صورت ظاهر به ضرر مادی ما تمام بشود، آن جاست که ما در معرض امتحان الهی هستیم که آیا حق را فدای منافع مادی می کنیم یا منافع زودگذر و بی ارزش مادی را فدای حق می کنیم.

مسلّماً گاهی اجرای حق ممکن است به کام انسان تلخ بیاید، و در مقابل باطل و منافع مادی به کام انسان شیرین باشد! در چنین شرایطی امام علیه السلام می فرماید بپرهیز و مراقب باش و فریب آن شیرینی ظاهری را نخور! که در حقیقت حق شیرین و همیشه باطل باطنش تلخ و ناگوار است!

ص:۳۹

قالَ الباقرعليه السلام:

«اِصْبِرْ نَفْسَکَ عَلَى الْحَقِّ فَاِنَّهُ مَنْ مَنَعَ شَيْئاً فِی حَقٍّ اَعْطى فِی الْباطِلِ مِثْلَيْهِ.»

تحف العقول، ص ۲۱۶.

ترجمه حدیث

امام باقرعلیه السلام فرمودند: خودت را بر حق شکیبا قرار ده و (آن را ادا کن) زیرا که هر کس از پرداخت حق خودداری کند دو برابر آن را مجبوراً در باطل هزینه خواهد کرد.

* گاهی برای ما شرایطی پیش می آید که مبلغی را باید در یک راهی که حق است هزینه کنیم و مقداری از اموال مان را مثلاً به افراد مستحق و فقیر پرداخت نماییم. مثل زکات و خمس و... این پرداخت امر خدا و حق است و وسیله امتحان و رشد ما است. وسیله برکت و طهارت و پاکی اموال ماست. وسیله توفیق و نورانیت دل های ماست، عده ای از بندگان خدا هم در کنار ما بهره مند می شوند که چه لذت بخش است بخشندگی!

اگر چنین توفیقی شد و ما حق را اداء کردیم تمام این آثار خیر را به دنبال خواهد داشت!

امّا اگر خدایی ناکرده از پرداختن حق خودداری کردیم خوب است بدانیم که دو برابر آن را در راه باطل مجبور می شویم که هزینه کنیم. آفت و خطرهایی بر سر راه ما و اموال ما به وجود می آید که هیچ راه نجاتی از آن ها نیست. و هزینه کردنش هم هیچ نتیجه خیری ندارد، خدایا پناه بر تو! خدایا ما را مدد کن تا به آن چه فرمان داده ای عمل کنیم و دچار این آفت ها نشویم!

قالَ الِامام عَلی علیه السلام:

اَلْعَدْلُ رَأْسُ الإیمانِ وَ جِماعُ الإِحْسانِ وَ أَعْلی مَراتِبِ الإیمانِ.

بحار ۷۸/۸۳.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: رکن اصلی ایمان عدل است که باعث همه خوبی ها است و بالاترین درجات ایمان محسوب می شود.

* عدل یعنی هر چیزی را در جای خودش قرار دادن، هر حقی را به صاحبش واگذاشتن، و در همه جا بر میزان و قوانین و مقررات الهی حرکت کردن، حدود مال و جان و عِرض و آبروی دیگران را مراعات کردن، عدل یعنی قانون فراگیری که خدای متعال تمام عالم هستی را بر طبق آن استوار ساخته و انسان و جهان را براساس آن اداره می کند.

و در نتیجه هر جا برخلاف آن رفتاری بشود آفت ناگواری است که با تمام اسرار هستی ناسازگار است.

کسانی بر چنین راهی حرکت می کنند که در بالاترین درجات ایمان به سر می برند و از سرآمد ایمان بهره مند گشته اند. تنها راهی که همه خوبی ها را به دنبال خواهد داشت. و افراد و جامعه را از آن بهره مند خواهد نمود عدل است. چرا که در سایه عدل همگان با آرامش خاطر و خیالی آسوده به حقوق حقّه خود می رسند و هیچ کس از به تاراج رفتن حقش نگرانی ندارد.

برکات زمین و آسمان نیز به طور فراوان نازل خواهد شد و قحطی و خشکسالی و بلا و گرفتاری از بین می رود و...!

ص:۴۱

قالَ الصادق علیه السلام:

لَمّا سُئِلَ عَنْ صِفَهِ الْعادِلِ؟ إِذا غَضَ طَرْفَهُ عَنِ الْمَحارِمِ وَ لِسانَهُ عَنِ الْمَآثِمِ وَ کَفَّهُ عَنِ الْمَظالِمِ.

تحف العقول ۳۶۵.

ترجمه حدیث

از حضرت امام صادق علیه السلام در مورد ویژگی های عادل پرسیدند فرمود: عادل کسی است که از حرام چشم بپوشد و زبان از گناه حفظ کند و دست از خیانت و ستم برگیرد!

* امّا عادل کیست؟!

امام صادق علیه السلام در بیان صفت عادل به سه صفت مهم و اصلی اکتفاء فرموده است.

اول آن که انسان عادل حتی با گوشه چشمش هم به حرام نگاه نمی کند بلکه برای همیشه از حرام، هر چه باشد چشم پوشی و صرف نظر کرده است، چه کار حرام، چه مال حرام.

دوم این که زبانش را از گناهان خطرناکی که با زبان انجام می شود نگه می دارد. در روایت آمده که پیامبراکرم صلی الله علیه وآله فرمودند: بیشتر اهل جهنم کسانی هستند که زبانشان آن ها را جهنّمی کرده!!؟

برای همه روشن است که زبان مانند حیوان گزنده و درنده ای است که اگر او را رها کنی همه را می گزد.

سوم این که از هر ظلم و ستمی بر دیگران پرهیز می کند با این سه خصلت تمام شخصیت عادل شکل می گیرد و هر مؤمنی لااقل باید عادل باشد.

ص:۴۲

احادیث(۴)

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

عَدْلُ ساعَهٍ خَیْرٌ مِنْ عِبادَهِ سِتّینَ سَنَهٍ قِیامٌ لَیْلُها وَ صِیامٌ نَهارُها وَجَوْرُ ساعِهٍ فِی حُکْمٍ أَشَدُّ وَأَعْظَمُ عِنْدَاللَّهِ مِنْ مَعاصی سِتّینَ سَنَهٍ.

جامع الأخیار ص ۴۳۵.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: ساعتی عادلانه عمل کردن بهتر است از عبادت شصت سالی که شب هایش به نماز و روزهایش باروزه سپری گردد و ساعتی ظلم و ستم کردن در حکمی و قضاوتی سخت تر و بزرگ تر است نزد خدا از معصیت شصت سال.

* در این حدیث شریف رسول گرامی اسلام صلی اللَّه علیه و آله و سلّم اهمیّت عدل را بیان فرموده که یک ساعت آن بهتر است از شصت سال عبادت! یعنی یک عمر کامل و مفید که همه اش انسان در حال نماز و روزه باشد یک طرف و یک ساعت روی عدل رفتار کردن یک طرف باز ارزش آن عدالت ورزی بیشتر و نزد خدا بهتر است. و در مقابل ساعتی جور و ستم کردن در مقام حکم و قضاوت گناهش نزد خدا بزرگ تر است از یک عمر معصیت. ابعاد گسترده عدالت و ابعاد گسترده ظلم و ستم همه جامعه را فرا می گیرد، به هر کدام عمل شود می تواند همه مردم را تحت تأثیر قرار بدهد.

عدل تولید مثل دارد اتّفاقاً ظلم هم تولید مثل دارد و گسترش هر کدام علّت اهمیّت به آن است. ان شاءاللَّه همه ما در همه کارهایمان عدالت محور و ظلم ستیز باشیم!

ص:۴۳

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

اَلاِنْصافُ یَرْفَعُ الْخِلافَ وَ یُوْجِبُ الاِئْتِلافَ.

غررالحکم.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: انصاف خلاف ها را از بین می برد و باعث اتحاد و صمیمیت می شود.

* انصاف این است که انسان هر چه برای خودش از خوبی ها می خواهد و می پسندد برای دیگران نیز بخواهد و بپسندد و هر چه برای دیگران یا از دیگران نمی پسندد خودش نیز پرهیز کند.

تصور کنید چه قدر روابط صمیمی و انس و الفت برقرار می شود! حال اگر دوست داری که همه تو را دوست داشته باشند، به تو احسان و خوبی کنند، تو را اذیّت نکنند، مالت را ضایع نکنند، مزاحمت نشوند و....

خوب، خودت نسبت به دیگران همین کارها را بکن. اگر همه با خودشان چنین قراری بگذارند و عمل کنند چه می شود؟ دنیایی و زندگی با صفا و پر از مهر و محبت، پر از آرامش و اطمینان، وحدت و یکدلی و....به وجود می آید.

امّا چه باید کرد! که عدّه ای خودخواه، خودپسند، خودمحور، با تقلّب، پارتی، زور و زر و... حق دیگران را ضایع و تنها همه خوبی ها و منافع را برای خودشان می خواهند و اگر خدایی ناکرده آفت و خطر و مشکلی پیش

بیاید، گرانی و صف و ترافیک و بن بست و جریمه و... را برای دیگران می خواهند.

خلاف های کوچک دیگران در نظرشان بزرگ و اشتباهات بزرگ خودشان اصلاً به چشم نمی آید.

عیب کوچک دیگران را دیده و به آن اشاره می کنند و از عیب بزرگ و علنی خود غافلند!!؟

ص:۴۵

قالَ اللَّهِ تَعالی

اَلَّذِینَ آمَنُوا وَ لَمْ یَلْبِسُوا إِیمانَهُمْ بِظُلْمٍ اُولئِکَ لَهُمُ الأَمْنُ وَ هُمْ مُهْتَدُونَ.

انعام ۸۲.

ترجمه آیه

خدای متعال در قرآن فرموده: آنان که ایمان آورده و ایمان خود را به ظلم و ستم نیالوده اند مسلّماً آن ها در امان و هدایت شده اند.

* خیلی از مردم ادعای هدایت کرده و خود را هدایت شده و بر صراط مستقیم می دانند!

دیگران را سرزنش و توبیخ می کنند، از خود ممنونند و از دیگران گِله مند، به خود می بالند و بر دیگران می تازند، خود را عزیز دُردانه خدا می دانند و دیگران را ذلیل می پندارند!

خود را در امن و امان از عذاب الهی می دانند و دیگران را محکوم به جهنم و غضب می پندارند، امّا واقعیت چیست؟

واقعیت را قرآن بر ملا کرده که تنها کسانی هدایت یافته اند و در قیامت در امن و امان الهی هستند که ایمانشان آلوده به ظلم و ستم نباشد، در توحید و خداپرستی خالص باشند.

در حق خدا شرک ورزیدن ظلم است و در حق اولیاء خدا اطاعت نکردن ظلم است. در حق بندگان خدا ضایع کردن حق آن ها ظلم است که همه این ها به ناخالصی در ایمان به خدا و دین خدا برمی گردد!!

ص:۴۶

قالَ رسول اللَّه صلى الله علیه وآله:

اَلا مَنْ ظَلَمَ اَجیراً فَلَعْنَهُ اللَّهِ عَلَیْهِ.

مستدرک الوسایل ۲/۵۰۸.

ترجمه حدیث

رسول خداصلى الله علیه وآله فرمودند: آگاه باشید هر کس به اجیر و کارگر خود ظلم کند خداوند او را لعنت کرده و از رحمتش دورش می کند.

* انسان های کریم و بزرگوار پیوسته سعی دارند که خیر بیشتری به دیگران برسانند و از این که مدیون کسی بشوند سخت می ترسند.

این مطلب بیشتر در بین کارگزاران و کارفرمایان با کارگرانشان پیش می آید.

کارگران و مزد بگیرانی که مدتی را برای ما کار می کنند لازم است کارمزد آن ها از قبل معین بشود علاوه بر این مستحب است در پایان کار اندکی هم به عنوان هدیه به مزد آن ها اضافه کنیم. این کار باعث خوشحالی آن بنده خدا و رضایت و خشنودی خدای متعال و برکات در کار و کسب ما می شود!

امّا اگر حق آن ها را ضایع کردیم مورد لعنت خدا قرار می گیریم و در این عالم هستی چیزی سخت تر از این نیست که انسان مورد لعنت خدا قرار گیرد و در نتیجه از رحمت های بیکران حضرت حق محروم گردد!

ص:۴۷

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

مَنْ ظَلَمَ اَجیراً أَجْرَهُ أَحْبَطَ اللَّهُ عَمَلَهُ وَ حَرَّمَ عَلَیْهِ الْجَنَّهَ.

بحار ۱۰۳/۱۶۶.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر کس به کارگر و اجیر خود ظلم کند و مزدش را نپردازد خدای متعال اعمال صالحش را نابود کرده و بهشت را بر او حرام خواهد کرد.

* واقعاً چه خطرناك است! در پرداخت مزد کارگران و مزدبگیرانی که زحمتی را برای ما کشیده اند و کاری کرده اند اگر ظلم شود و حق آن ها اداء نشود خدای متعال به تلافی این ستم کارهای شایسته ما که باید به خاطر آن ها ثواب ببریم و مستحق رحمت خدا شویم همه را محو و نابود می کند.

آن قدر این کار پیش خدا زشت و قبیح است و گناه بزرگی حساب می شود که صاحبش را از رفتن به بهشت محروم می نماید.

البته باید بدانیم که در ردیف اجیران پدران و مادران، معلمان و استادان، پیامبران و امامان و هر کسی که به نوعی در حق ما خدمت کرده و ما به آن ها مدیون هستیم، همه و همه بر ما حق دارند و باید حق آن ها را اداء کرد و زحمت هر کدام را به تناسب حال خودشان جبران کنیم. ان شاءاللَّه.

قالَ الِامام عَلی علیه السلام:

مِنْ ظَلَمَ قُصِمَ عُمْرُهُ وَ دَمَّرَ عَلَیْهِ ظُلْمُهُ.

غررالحکم.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: هر که ستم کند عمرش کوتاه و قطع می شود و ظلم و ستم به خودش بر می گردد.

* این یک قانون محکم الهی است که ظلم و ستم سرانجام گریبان گیر ستمگران خواهد شد و هیچ ظالمی از دست ظلم های خودش در امان نخواهد بود.

زیرا که اساس هستی بر عدل گذاشته شده و همه باید بدانند که خدای متعال فرموده: «اِنْ اَحْسَنْتُمْ اَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسَکُمْ وَ اِنْ أَسَأتُمْ فَلَها» یعنی اگر خوبی کنید به خودتان بازمی گردد و اگر بدی کنید نصیب خودتان می شود.

از مکافات عمل غافل مشو

گندم از گندم بروید جو ز جو

یکی از آثار ظلم کوتاه شدن عمر است که خدای متعال به ظالمین تا یک اندازه ای مهلت می دهد البته همان اندازه هم به ضرر آن ها است چرا که فرمود: «ولا تحسبن الذین ظلموا انّما نملی لهم خیرٌ لانفسهم انّما نملی لهم لیزدادوا إثماً»

«یعنی گمان نبرند ستمگران که ما به آن ها مهلت دادیم برایشان خوب است، مهلت داده ایم تا جُرم شان سنگین تر شود و گناهانشان بیشتر» تا خوب مستحق عذاب و جهنّم دایمی شوند!!

ص:۴۹

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

وَاللّهِ لَوْ أُعْطِيْتُ الأَقالِيمَ الْسَّبْعَهِ بِما تَحْتَ أَفْلاكِها عَلى أَنْ أَعْصَى اللّهَ فِى نَمْلَهٍ أَسْلُبُها جَلْبَ شَعِيرَهٍ ما فَعَلْتُهُ.

نهج البلاغه خطبه ۲۲۴.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: به خدا سوگند اگر اقلیم های هفت گانه با آن چه زیر افلاک آن ها است (همه هستی) را به من بدهند تا در برابر، خدا را معصیت کرده و پوست جویی را از دهان مورچه ای بگیرم هرگز چنین نخواهم کرد!

* بعضی از مردم با اندک بهانه ای حاضر می شوند که در حق دیگران ظلم کنند، تا مبادا به خودشان و اموالشان کم ترین صدمه ای برسد! چنین افرادی هرگز روی سعادت و خوشبختی را نخواهند دید زیرا که پیوسته منافع ما مردم با یکدیگر تداخل می کند و باید هر کسی به حق خودش قانع باشد و برای حفظ جان و مال خودش به دیگران لطمه نزند و حق دیگران را پایمال نکند. از کم ترین تا بزرگ ترین حق مردم همه محترم است و لازم است رعایت شود.

ان شاءاللّه ما پیروان آن شخصیت والا مقامی هستیم که می فرماید: اگر همه هستی را به من بدهند و از من بخواهند پوست جویی را به ناحق از دهان مورچه ای بگیرم چنین کاری را نخواهم کرد!!

پوست جو گرفتن از دهان مور کم ترین نمونه ای است که مثال زده

ص:۵۰

شده، آن هم در مقابل مالکیت تمام عالم هستی!!

مبادا ما به کم ترین مبلغی حاضر بشویم نعوذ باللّه بزرگ ترین گناهان را مرتکب شویم مثل کسانی که برای منافع اندک و بی ارزش دنیا براحتی غیبت، تهمت، دروغ، ناسزا، خیانت و ظلم می کنند و در عین حال مغرور و غافلند!!

ص:۵۱

قالَ الِامام عَلی علیه السلام:

وَاللّهِ لَأِنْ أَبِیتَ عَلی حَسَـکِ السُّـعدانِ مُسَـهَّداً، أَوْ اُجَرَّ فِی الاَغْلالِ مُصَـفَّداً أَحَبُّ إِلیَّ مِنْ أَنْ أَلْقَی اللّهَ وَ رَسُولَهُ یَوْمَ الْقِیامَهِ ظالِماً لِبَعْضِ الْعِبادِ وَ غاصِباً لِشَی ءٍ مِنَ الْحُطامِ.

نهج البلاغه خطبه ۲۲۴.

ترجمه حدیث

حضـرت علی علیه السـلام فرمودند: به خدا سوگند اگر شب تا به صـبح را بر روی خارهای سـخت بیابان بیدار به سـر برم یا به زنجیر کشیده شوم برای من بهتر است از این که روز قیامت خـدا و رسولش را ملاقات کنم در حالی که به بعضـی از بنـدگان ستمی کرده باشم و یا چیزی از اموال آن ها را غصب کرده باشم.

* معمولاً انسان ها وقتی دست به ظلم و معصـیت می زننـد که منافع بیشتری می خواهند یا رفاه و راحتی و هوی و هوس آن ها را به طغیان می کشد و یا دچار شرایط سخت و ناگواری می شوند!

همه این گونه شـرایط امتحانات الهی است که برای بشـر پیش می آیـد تا معلوم شود چه کسـی در ایمان به خـدا و معاد و دین خدا استوار است؟!

قاعـدتاً برای همه مردم هر یـک از این هـا چنـدین بـار پیش می آیـد، آن جا بزنگاه خطر است، کمینگاه شـیطان است، پرتگاه هوای نفس است، دو راهی دینداری و بی دینی است!

مولای ما امیرالمؤمنین علیه السلام یک موردش را به طور نمونه بیان

ص:۵۲

فرموده که اگر دچار سخت ترین شرایط بشوم و شکنجه های مختلف، شب و روز بر من وارد بشود برایم گواراتر است از این که دست به گناهی بزنم و خدا و پیامبرش را ملاقات کنم در حالی که نافرمانی کرده باشم و یا در حق کسی ستمی روا داشته باشم، چرا؟ چون امام علیه السلام خوب می داند که معصیت و ظلم چه قدر زشت و پلید و دور از انسانیت است!

ص:۵۳

احادیث(۵)

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

مَنِ اقْتَطَعَ مالَ مُؤْمِنٍ غَصْباً بِغَیْرِ حَقٍّ لَمْ یَزَلِ اللَّهُ مُعْرِضاً عَنْهُ، ماقِتاً لِأَعْمالِهِ الَّتی یَعْمَلُها مِنَ الْبِرِّ وَ الْخَیْرِ لا یُثْبِتُ ها فِی حَسَناتِهِ حَتّی یَتُوبَ وَ یَرُدَّ الْمالَ الَّذی أَخَذَهُ إِلی صاحِبِهِ.

مستدرک الوسایل ۱۷/۸۹.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر کس مال مؤمنی را به ناحق تصاحب کند، پیوسته خدا از او روی گردان خواهد بود و نسبت به کارهایی که می کند خشمگین است هر چند کارهایش خوب و خیر باشد! کارهایش را جزو حسناتش ثبت نمی کند مگر این که توبه کرده و مالی را که به ناحق گرفته به صاحبش بازگرداند!!

* روی گردانی خدا از انسان سخت ترین عذاب است، چرا که بشر همیشه با تمام وجود نیازمند لطف و مرحمت الهی است، و اگر خدا از کسی روگردان شد پیوسته در لعنت خدا و دور از رحمت به سر می برد و یقیناً دنیا و آخرتش تباه است. و غصب مال دیگران یک گناهی است که باعث چنین عذاب خانمان سوزی خواهد شد. و جداً از چنین گناهی باید فرار کرد و به خدا پناه برد، دردی و عذابی سخت تر از بی خدایی نیست!

بی این و آن به سر شود، بی تو به سر نمی شود.

بی آب و نان به سر شود، بی تو به سر نمی شود.

ص:۵۴

امام حسین علیه السلام در دعای عرفه فرمود: ای خدا کسی که تو را دارد چه ندارد و کسی که تو را ندارد چه دارد؟!

غصب مال و حق دیگران انسان را از خدا جدا می کند و جدایی از خدا بزرگ ترین خسارت و بیچارگی است.

ص:۵۵

قالَ رسول اللّٰه صلی الله علیه وآله:

- فی خُطْبَتِهِ فِی حَجَّهِ الْوِداعِ - أَیُّهَا النّاسُ! إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَهٌ، وَلا یَحِلُّ لِمُؤْمِنٍ مالُ أَخِیهِ إلاّ مِنْ طِیبِ نَفْسَه.

بحار ج ۷۶/۳۵۰/۱۳.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله (در خطبه حجه الوداع) فرمودند: ای مردم! همه اهل ایمان با یکدیگر برادرند و سزاوار و جایز نیست مؤمنی مال برادر مؤمنش را تصرف کند مگر با رضایت کامل او.

* در حدیثی امام موسی بن جعفرعلیه السلام فرمودند: مؤمن برادر دینی مؤمن دیگر است (در نتیجه) کسی که به برادرش خیانت کند ملعون است، کسی که برای برادرش خیرخواهی نکند ملعون است، کسی که خودش را از برادرش مخفی کند ملعون است، کسی که از برادرش غیبت کند ملعون است.

پس باید مال و جان و آبروی مؤمنین از دست و زبان ما در امان و رضایت برادران دینی در همه چیز ملاک و منظور باشد.

ص:۵۶

قالَ رسول اللَّه صلى الله علیه وآله:

اِنَّ اللَّهَ غافِرٌ کُلَّ ذَنْبٍ اِلَّا رَجُلٌ اِغْتَصَبَ أَجیراً اَوْ مَهْرَ إِمْرَأهٍ.

مستدرک الوسایل ۲/۵۰۸.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: خدای متعال همه گناهان را می آمرزد مگر کسی را که مال کارگر و اجیر را غصب کند (حق او را ندهد) و کسی که مهریه زن را غصب کرده (به او نپردازد).

* حق الناس گناهی است که خدای متعال از آمرزیدن آن خودداری می کند چرا که حق دیگران است و تا آن ها راضی نشوند راهی برای آمرزش نیست. حتی اگر به صورت ظاهر توبه و استغفار کنند، امّا حق مردم را ندهند آمرزیده نمی شوند.

گاهی این افراد کارگران و یا کارمندان و مانند این ها هستند، گاهی ممکن است از اقوام و خویشان ما باشند، حتی مهریه زنان و همسران که یک بدهی مسلّمی به عهده مردان است، و تا هر وقت شده باید بپردازند، مگر این که خود آن ها حق شان را حلال کنند و نخواهند بگیرند، حقی است که اگر کسی آن را عمداً پرداخت نکند و همسرش راضی نباشد گناهش آمرزیده نمی شود!

ص:۵۷

قالَ الصادِقُ علیه السلام:

ما بَلا اللّهُ الْعِبادَ بِشَی ءٍ أَشَدُّ عَلَیْهِمْ مِنَ إِخْراجِ الْدِّرهَم.

خصال، ج ۱، حدیث ۲۷، باب الواحد.

ترجمه حدیث

حضرت امام صادق علیه السلام فرمودند: خداوند بندگان خود را به هیچ چیزی مثل پول (دادن) امتحان نکرده است.

* علاقه به پول خطرناک است و متأسفانه کم و بیش بسیاری از افراد مبتلا به این مسأله هستند.

سابقاً می گفتند هر که از پُل بگذرد خندان بُوَد، حالا باید بگوییم هر که از پول بگذرد خندان بُوَد.

اتفاقاً بزرگان و گذشتگان ما می گفتند پول چرک دست است، هر کسی در خواب آلودگی و کثیفی دید در بیداری به پول تعبیر می شود.

بعضی هم به آتش تعبیر کرده اند، در روایات پول را درد خطرناک دین معنی کرده اند.

هر جا بتوانی از آن بگذری و حقی را ادا کنی از امتحان پیروز و موفق بیرون آمدی و هر جا به آن دل ببندی و از پرداخت حقوق دیگران خودداری کنی مردود شده ای.

باید این را بدانیم که تا از آن نگذری نمی توانی به خیر بهتری برسی و تا خود پول را نگه بداری فایده ای برای تو ندارد. وقتی آن را رها کردی و دنیا و مال دنیا را مزرعه کسب آخرت و ارزش های بلند انسانی قرار دادی آن وقت است که فایده اصلی پول عاید خودت می شود.

ص:۵۸

قالَ اللَّهِ تَعالی

یـا أَیُّهَـا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ ذَرُوا مـا بَقِیَ مِنَ الرِّبـا إِنْ کُنْتُمْ مُؤْمِنِینَ * فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ وَ إِنْ تُبْتُمْ فَلَکُمْ رُؤُوسُ أَمْوالِکُمْ لا تَظْلِمُونَ وَلا تُظْلَمُونَ*

بقره ۲۷۸ و ۲۷۹.

ترجمه آیه

خدای متعال در قرآن فرموده: ای کسانی که ایمان آورده اید از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید و آن چه از (مطالبات) ربا باقی مانـده را رها کنیـد، اگر ایمان داریـد * اگر چنین نمی کنیـد بدانیـد خدا و رسولش، با شـما جنگ و پیکار خواهند کرد و اگر توبه کنید (اصلِ) سرمایه های شما از آن شماست. نه ستم می کنید و نه بر شما ستم می شود.

* یکی از آیات سخت و اخطارهای بزرگ الهی نسبت به ربا، و رباخواری همین آیه شریفه است.

در این آیه شـریفه پرهیزکـار بودن و مؤمن بودن را مشـروط کرده به این که انسان از ربا دوری کنـد. و اِلّا شـخص رباخوار در حکم محارب با خـدای متعال است و خـدای متعال با آن ها اعلان جنگ کرده و فرموده خـدا و رسول خدا با چنین افرادی در جنگ و محاربه اند.

البته اگر توبه کنید و به اصل مال خودتان قانع باشید نه در حق کسی ستم کردی و نه در حق تو ستمی می شود!

ص:۵۹

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ لَعَنَ آكِلَ الرِّبا وَ مُوكِلَهُ وَ كاتِبَهُ وَ شاهِدَيْهِ.

امالی الصدوق ۳۴۶/۱.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: مسلّماً خدای عزوجل رباخوار و عامل ربا و نویسنده معامله با ربا و دو شاهد آن معامله ربوی را لعنت کرده است.

* لعنت خدا، یعنی دور شدن افراد لعنت شده از رحمت خدا، رحمت الهی بسیار وسیع و فراگیر است و دنیا و آخرت را پُر کرده است، رحمت های مادی، معنوی، عمومی، خصوصی، «وَسِعَتْ رَحْمَتُهُ كُلَّ شَی ء»، رحمتش همه چیز را فرا گرفته، «یا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ غَضَبَهُ» در دعا می خوانیم ای خدایی که رحمتش همیشه بر غضبش سبقت دارد!

خدای متعال دوست دارد که همیشه، همه را مورد رحمت قرار بدهد و کسی محکوم لعنت و عذاب او نشود.

اینک باید دید که رباخواری چه گناه بزرگی است که خدای متعال رباخوار و همه همکارانش را از رحمت بیکران خود دور کرده است!

آن چه می شود فهمید این است که در رباخواری الف - کاستن از یک گروه و اضافه کردن بی حدّ بر گروه دیگر است، ب - عدّه ای بی کار و بی عار و مفت خور می شوند و عدّه ای پیوسته باید تلاش کنند تا بتوانند جیب آن ها را پرتر کنند!

ص:۶۰

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

شَرُّ الْكَسْبِ، كَسْبُ الرِّبا.

امالی الصدوق ۳۹۵/۱.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: فاسدترین کسب، کسب ربا است!

* کسب و کار حلال عبادت است، و کاسب حبیب خدا معرفی شده، در عین حال اگر در کسبی پای ربا در کار آمد آن عبادت تبدیل به بدترین معصیت می شود و مایه شر و فساد است با آن که باید مایه خیر و ثواب و برکت باشد.

ص:۶۱

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

الآخِذُ وَ الْمُعْطی سَواءٌ فِی الْرِّبا.

کنزالعمال ۹۷۶۰ – ۹۷۸۴.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: گیرنده و دهنده ربا مساوی هستند.

* بعضی فکر می کنند که رباخواری فقط ممنوع و حرام است و ربا دادن مانعی ندارد! این اشتباه محض است اتفاقاً تا ربا دهنده ای نباشد رباخواری پیدا نمی شود. کارفرمایان و مؤسسات و افرادی که ربا می دهند بنیاد فساد و شر ربا را در بین معاملات و داد و ستدهای اقتصادی رواج می دهند و بعد از مدتی چنان عادی و طبیعی می شود که افراد زیادی با خیال راحت ربا می دهند و می خورند و با این لقمه های ناپاک نسل درست می کنند و زندگی را اداره می کنند و زن و بچّه بی گناه شان را آلوده به این لقمه های حرام می کنند!!

خصوصاً مراکزی که مردم آن ها را ممکن است الگوی خود قرار بدهند و گمان کنند کار آن ها درست و حجّت است در حالی که خود آن مؤسسات و صاحب اختیاران آن ها خوب می دانند و اعلان کرده اند که ما نتوانستیم این مراکز را از ربا پاک کنیم!!؟

ص:۶۲

قالَ الإمامُ الْباقِرُعليه السلام:

أَخْبَثُ الْمَكاسِبِ، كَسْبُ الرِّبا.

الکافی ۵/۱۴۷/۱۲.

ترجمه حدیث

حضرت امام محمّد باقرعلیه السلام فرمودند: پلیدترین کاسبی ها کسب ربا است.

* خبیث، یعنی کثیف و آلوده، اگر ما هم مانند امام معصوم علیه السلام باطن این کاسبی های حرام را می توانستیم ببینیم متوجه می شدیم که چه قدر پلید و زشت است درآمدهایی که در آن ربا باشد. مؤمنی در راه مشهد پیاده شد قهوه خانه غذا بخورد، برخورد کرد به جمعی که سفره شخصی داشتند و کاسه ای پر غذا در بین آن ها است و می خورند، به او تعارف کردند او نگاهی کرد دید کاسه پُر از خون است که آن ها ترید کرده و می خورند، یعنی در آن لحظه خدا چشم بصیرت آن مؤمن را باز کرد و او دید که باطن آن لقمه ها خونی است که از مردم در شیشه کرده اند، و گرد هم نشسته و با اشتهای تمام می خورند!!

هر چیزی در این دنیای ما ظاهری دارد و باطنی، و باطن هر چیزی حقیقت آن است، حقیقت ربا و امثال آن بسیار خبیث و پلید است که چشم بصیرت می خواهد تا بتوان به آن پی برد!

ص:۶۳

قالَ رسول اللّه صلی الله علیه وآله:

مَنْ أَكِلَ الرِّبا مَلَأَ اللّهُ عَزَّوَجَلَّ بَطْنَهُ مِنْ نَّارِ جَهَنَّمَ بِقَدْرِ ما أَكَلَ، وَ إِنِ اكْتَسَبَ مِنْهُ مالاً لايَقْبَلُ اللّهُ تَعالی مِنْهُ شَيْئاً مِنْ عَمَلِهِ، وَ لَمْ يَزَلْ فِی لَعْنَهِ اللّهِ وَ الْمَلائِكَهِ ما كانَ عِنْدَهُ مِنْهُ قِيراطٌ.

ثواب الاعمال ۲/۳۳۶/۱.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر کس ربا بخورد خدای عزّوجلّ شکمش را پر از آتش جهنم می کند به همان اندازه که ربا خورده است! و اگر از راه ربا مالی به دست آورده باشد خداوند هیچ یک از اعمالش را نمی پذیرد و پیوسته مورد لعنت خدا و ملائکه است تا زمانی که ریالی از آن ربا نزد او باشد!

* در این مسأله خدای متعال اعلان کرده که با هیچ کس تعارف ندارد و رباخواری خوردن آتش جهنم است و اگر از راه ربا مالی به دست آمده باشد باعث می شود که کارهای شایسته و یا عبادت افراد پذیرفته درگاه الهی نباشد و از رحمت واسعه حق دور شود و فرشتگان او را مورد لعنت و نفرین قرار دهند.

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

لَيَأْتَيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمانٌ لا يَبْقى مِنْهُمْ أَحَدٌ إِلاَّ آكِلُ الرِّبا فَإِنْ لَمْ يَأْكُلْهُ أَصابَهُ مِنْ غُبارِهِ.

کنزالعمال ۹۷۶۳.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: مسلّماً زمانی بر مردم می آید که همه رباخوار می شوند و اگر اصل ربا را بعضی نخورند لااقل غبارش بر آنان می نشیند.

* این وضعیت مال زمانی است که مردم با حیله های بی اساس و ظاهرسازی و سهل انگاری، رباخواری را توجیه می کنند.

راه سالم ماندن از آلوده شدن به ربا این است که صورت مسأله و نحوه معاملات و داد و ستدها را باید به طور کامل و دقیق هر کسی از مرجع تقلید خودش بپرسد و با خیال راحت خرید و فروش کند و یا وام و سود درآمدها را تنظیم نماید.

اگر صورت مسأله را خوب بدانیم و در مورد آن سؤال کنیم راه صحیح و درست شدن را به ما می آموزند و راه های غلط و باطل را گوشزد می کنند، همه باید به دنبال بهترین و صحیح ترین و شرعی ترین راه برای معاملات و داد و ستدها باشیم تا گرفتار مال حرام و لقمه های فاسد و مفسد نشویم.

یقین بدانید خدای متعال برای رزق همه ما، راه حلال و صحیح قرار داده، وا اسفا که شیطان نمی گذارد ما درباره آن ها بیندیشیم و تحقیق و بررسی کنیم، طوری وانمود کرده که تنها راه کسب و تجارت و ثروت و روزی همین وضعیت نابهنجار است!!

ص:۶۵

احادیث(۶)

قالَ الصادق علیه السلام:

دِرْهَمُ رِباً أَعْظَمُ عِنْدَاللَّهِ مِنْ سَبْعِینَ زَنیّهٍ بِذاتِ مَحْرَمٍ فِی بَیْتِ اللّهِ الْحَرامِ.

نورالثقلین ۱/۲۹۵/۱۱۷.

ترجمه حدیث

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: یک درهم ربا نزد خدا گناهش بزرگ تر است از هفتاد زنا با مَحرم خود در خانه خدا.

* یکی از مقدس ترین و محترم ترین مکان ها در عالم وجود کعبه و خانه خداست که حفظ و احترام او واجب است و یکی از سخت ترین گناهان کبیره عمل منافی عفت زناست، بالاخص نعوذ باللّه وقتی کسی با محارم خودش مثل مادر، خواهر و... چنین کاری را بکند! این حدیث می فرماید: یک درهم ربا از هفتاد زنا که کسی با محارم خودش در خانه کعبه انجام دهد نزد خدا گناهش بیشتر و بزرگ تر است!! خدایا پناه بر تو!

قالَ الإمامُ الْرِضاعليه السلام:

إعْلَمْ - يَرْحَمُكَ اللَّهُ - أَنَّ الْرِّبا حَرامٌ سُحْتٌ مِنَ الْكَبائِرِ وَ مِمَّا قَدْ وَعَدَاللَّهُ عَلَيْهِ الْنّارَ فَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْها، وَ هُوَ مُحَرَّمٌ عَلى لِسانِ كُلِّ نَبِيٍ وَ فِي كُلِّ كِتابٍ.

فقه الرضا ۲۵۶.

ترجمه حديث

حضرت امام رضاعليه السلام فرمودند: بدان - خدا ترا رحمت كند - كه ربا حرام و نجس است و از گناهان كبيره و بزرگ است و از آن گناهانى است كه خداوند در مورد آن وعده آتش داده است. پناه مى بريم به خدا از آن آتش! و ربا حرام است طبق بيان همه پيامبران و همه كتاب هاى آسمانى.

* چنين شرايطى استثنايى است كه يک كارى در تمام اديان نزد همه پيامبران ممنوع و حرام باشد و اتفاقاً هر گناهى را هم خداى متعال وعده آتش جهنم نداده است. بلكه بسيارى از گناهان به وسيله شكنجه هاى ديگر صاحبانش عذاب مى شوند.

زيرا كه آتش جهنم بسيار بسيار سخت است. و صاحبان گناهان خاص به آن محكوم مى شوند و در اين حديث شريف امام عليه السلام با كلمه اِعلَم يعنى بدان؛ اين مطلب را تصريح كرده كه ربا هم بزرگ ترين گناه است و هم حرام نزد همه انبياء و هم عذابش جهنم و آتش خواهد بود! پناه بر خدا از آتش!

ص:۶۷

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

مَعاشِرَ النّاسِ الْفِقْهَ ثُمَّ الْمَتْجَرَ وَ اللَّهِ لَلرِّبا فِی هذِهِ الاُمَّهِ أَخْفی مِنْ دَبیبِ النَّمْلِ عَلَی الصَّفا.

بحار ۱۰۳/۱۱۷/۱۶.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: ای مردم اول مسأله و حکم تجارت را یاد بگیرید سپس تجارت کنید به خدا سوگند ربا در این امّت از جای پای مورچه بر روی سنگ مخفی تر است.

* یاد گرفتن احکام دین مورد نیاز است و برای همگان واجب. و هر کسی به تناسب احتیاجات و مسایل مبتلابه خودش باید احکام را بداند و اِلاّ دچار اشتباهات می شود و معاملات باطل و حرام انجام می دهد و اگر برایش منافعی هم داشته باشد برگشتن از راه رفته بسیار سخت است.

و در بعضی موارد لازم است دقّت بیشتری بشود چرا که آلوده شدن به گناهی مثل ربا بسیار سخت و بزرگ است و خطرناک.

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام: قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

یـا عَلیُّ إنَّ الْقَوْمَ سَـیُفْتَنُونَ بِـأَمْوالِهِمْ وَ... یَسْـتَحِلُّونَ حَرامَهُ بِالْشُّبَهاتِ الْکاذِبَهِ وَ الأَهْواءِ السَّاهِیَهِ فَیَسْـتَحِلُّونَ الْخَمْرَ بِالْنَّبیـذِ وَ السُّحْتَ بِالْهَدِیَّهِ وَ الْرِّبا بِالْبَیْعِ.

نهج البلاغه خ ۱۵۶.

ترجمه حدیث

حضـرت علی علیه السلام فرمودند: رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: ای علی، مردم به وسیله اموالشان آزمایش می شوند و... حلال می شـمرند حرام خـدا را با شـبه های دروغ و هوس های غفلت آمیز و حلال می شـمرند شـراب را به بهانه کشـمش (جوشیده) و حرام و باطل را به بهانه هدیّه و ربا را به بهانه خرید و فروش!!؟

* قرآن درباره انسان می فرماید: «بَلْ یُریدُ الاِنْسانُ لِیَفْجُرَ أمامَهُ یَسْئَلُ أیَّانَ یَوْمَ الْقِیمَهِ» سوره قیامت، آیه

انسان ها برای این که راه خود را باز کننـد و برای رسـیدن به هواهای نفسانی مانعی نداشـته باشـند حتی قیامت را هم انکار می کنند و می پرسند: قیامت کی خواهد بود؟!

هنگامی که در معرض امتحان قرار می گیرند از راه های گوناگون به دنبال فرار و توجیه کارها می گردند تا به هر نحو شده به خواسته و منافع مورد نظرشان برسند.

حرام هـا را بـا القاء شـبهه و سـهل انگاری و غفلت و تغافل و ربا را به بهانه خریـد و فروش و عنوان های دروغین دیگر بر خود حلال می شمرند!

قالَ رسول اللَّه صلى الله علیه وآله:

إِیَّاکُمْ وَ الرِّشْوَهَ، فَإِنَّها مَحْضُ الْکُفرِ وَلا یَشُمُّ صاحِبُ الرِّشْوَهِ رِیحَ الْجَنَّهِ.

بحار ج ۱۰۴/۲۷۴/۱۲.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: بپرهیزید از رشوه، که رشوه کفر خالص است و صاحب رشوه بوی بهشت به مشامش نمی رسد!

* در بعضی روایات آمده که بوی بهشت آن قدر پُر نفوذ است که تا پانصد هزار سال فاصله می رود.

رشوه آن قدر پلید و زشت است و باعث حق کشی می شود که مبتلایان به آن حتی بوی بهشت به مشام شان نخواهد رسید. یعنی هزاران هزار سال از رحمت و بهشت خدا دور می شوند و عجیب تر این که در این روایت رشوه دادن و و یا گرفتن را کفر خالص یعنی انکار خدا و نادیده گرفتن حق معرفی فرموده است!

رشوه سدّ راه خدا می شود و افراد به جای انجام دادن وظایف خود در قبال مزد معقول پیوسته در پی زیاده خواهی و حق کشی هستند تا یار که را خواهد و میلش به که باشد! تا ببینیم رشوه کی چرب تر و پرمایه تر است!؟

ص:۷۰

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

لَعْنَ اللَّهُ الرَّاشِیَ وَ الْمُرْتَشِیَ وَ الْرائِشَ الَّذی یَمْشِی بَیْنَهُما.

کنزالعمال ۱۵۰۸۰.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: خداوند رشوه دهنده و رشوه گیرنده و نیز دلّال میان آن دو را لعنت کرده است!

* اگر کسی به حق خودش قانع باشد و در صدد جلب حق دیگران برای خودش نباشد هرگز احتیاج به دادن یا گرفتن و یا واسطه شدن برای رشوه و امثال آن نمی شود.

و مشکل این است که خدای متعال طبق این حدیث چنین افرادی را از رحمت خودش دور کرده و دور شدن از رحمت خدا یکی از بدترین عذاب هاست زیرا که در همه حالات زندگی پیوسته ما محتاج رحمت های الهی هستیم و بدون رحمت حق زندگی برای ما عذاب سخت و مرگ تدریجی است.

و مصیبت وقتی است که زشتی گناهی از بین برود بلکه گاهی دیده می شود گناه بزرگی مثل رشوه دادن و یا گرفتن نهادینه و رسمی و گاه علنی شده و هیچکدام از کرده خود پشیمان و شرمنده نیستند. در چنین شرایطی ابلیس جشن می گیرد، چرا که گناه را با غرور همراه کرده و توبه ای در کار نیست!!

ص:۷۱

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

یَقُومُ الْمُحْتَکِرُ مَکْتُوبٌ بَیْنَ عَیْنَیْهِ: یا کافِرُ! تَبَوَّأَ مَقْعَدَکَ مِنَ النّارِ.

کنز العمال ۴۳۹۵۸.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: روز قیامت محتکر محشور می شود در حالی که میان دو چشمش نوشته شده: ای کافر جایگاهت از آتش پُر خواهد بود.

* در احوالات اولیاء خدا می خوانیم که آن ها مایحتاج خود و اهل و عیالشان را به فقیر و یتیم و اسیر و سائل می دادند. حتی غذای سرِسفره، پرده خانه و فرش زیر پایشان را. امّا اینک می بینیم و می شنویم که افراد و گروه هایی هستند تحت عنوان تجارت، شرکت های تجاری متأسفانه مایحتاج مردم را با بیت المال و یا مال خودشان می خرند و انبار و احتکار می کنند تا گران شود و به مردم بفروشند. وای به حال این ها که در قیامت به آن ها خطاب می شود ای کافران، خدای متعال جایگاه شما را پُر از آتش قرار داده!

آیا آن ها نمی دانند چه قدر دل را سوزانده و زندگی ها را پاشیده، روابط و ارحام را از یکدیگر گسسته می کنند؟! و با گرانی ارزاق زندگی مردم را تباه می کنند!؟

ص:۷۲

قالَ رسول اللَّه صلى الله عليه وآله:

اَلْمُحْتَكِرُ مَلْعُونٌ.

بحار ج ۶۲/۲۹۲، کنز العمال ۹۷۱۶.

ترجمه حدیث

رسول خداصلى الله عليه وآله فرمودند: محتکر (که مایحتاج مردم را انبار می کند تا گران شود) از رحمت خدا دور است.

* در روایت آمده که خدای متعال بعضی افراد را به صورت رحمت آفریده تا برای خلق خیر و برکت داشته باشند و زندگی مردم به وسیله آن ها سر و سامان بگیرد. آن ها نام شان رحمت خداست، دست و زبانشان رحمت است، تجارت و کسب شان نیز برای مردم رحمت است، امّا پناه بر خدا از شرّ افرادی که مایه شرّ و نقمت و عذابند. محتکران چنین افرادی هستند که هم برای خودشان باعث عذابند در دنیا و آخرت و هم باعث مشکلات و سختی ها و درد و رنج مردم می شوند.

ص:۷۳

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

لا يَحْتَكِرُ إِلَّا الْخَوَّانُونَ.

کنز العمال ۹۷۳۸.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: احتکار تنها، کار خیانت پیشه گان است.

* خدای متعال بندگانی را دوست دارد که خیرخواه خلق باشند، امّا کسی که فقط خودخواهی می کند محبوب خدا نیست.

در قیامت که هیچ سایه ای وجود ندارد اهل خیر زیر سایه لطف و رحمت خدا هستند، امّا خیانت پیشه گان که با احتکار و حبس مایحتاج مردم بدترین شکل ظلم و ستم را نسبت به بازار مسلمین مرتکب می شوند، و باعث گرانی، دزدی، غِش، فریب و حیله گری و... می شوند مورد نفرت و غضب و عذاب الهی هستند!!

این ها در دنیا پیوسته به مردم خیانت و به خودشان خدمت می کنند، امّا یقین بدانید هیچ کدام سرانجام خوبی نخواهند داشت و تجربه ثابت کرده که افراد خائن ذلیل و خوار و بدبخت می شوند!

احتکارگران گاه خوردنی های مردم، گاه زمین را احتکار می کنند، گاه جلوگیری از راه و فضا و امثال این هاست، گاه افرادی با پول های بادآورده خانه ها و مغازه های زیادی خریده و احتکار می کنند تا حسابی گران قیمت شود و بعد اندک اندک به معرض فروش می گذارند و خون ملّت را می مکند!!؟

قالَ رسول اللَّه صلى الله علیه وآله:

بِئْسَ الْعَبْدُ الْمُحْتَكِرُ، إِنْ أَرْخَصَ اللَّهُ تَعالی الأَسْعارَ حَزِنَ، وَ إِنْ أَغْلاهَا اللَّهُ فَرِحَ.

كنز العمال ٩٧١٥.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: بد بنده ای است محتکر، که وقتی خدا قیمت ها را ارزان می کند او غصه دار می شود و اگر گران کند خشنود می شود!

* انسان محتکر بر خلاف راه و رسم و سنّت خدا عمل می کند! و در باطن با خواست خدا مخالفت می ورزد و دلگیر می شود، خدای متعال ارزانی و فراوانی می آورد، محتکر غصه دار می شود! اگر گرانی بشود او خوشحال می شود. سبحان اللَّه بشر چه قدر خودخواه می شود، می خواهد همه را فدای خودش کند، همه دچار سختی بشوند تا او ثروتمند و در رفاه باشد!!

ص:٧۵

احادیث(۷)

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

اَلْمُحْتَكِرُ فِی سُوقِنا كَالْمُلْحِدِ فِی كِتابِ اللَّهِ.

کنز العمال ۹۷۱۷.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: محتکر در بازار ما مسلمانان (یعنی آن کس که اجناس عام المنفعه را خریده و انبار می کند) نزد کتاب خدا مانند ملحد و منکر خداست!

* کتاب خدا سراسر از کمک رسانی، احسان، خیرخواهی، عدالت، صلح و صفا، یگانگی، مساوات و برادری می گوید. انسان محتکر با این کارش با تمام این ارزش ها مبارزه می کند و بر خلاف همه این ها عمل می کند و بازار مسلمانان را از این خیرات و برکات تهی خواهد کرد.

و در نتیجه با شعارهای کتاب خدا در ستیز است و مانند منکرین قرآن رفتار می کند!

ص:۷۶

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

کُلُّ مَکْرَهٍ تَضُرُّ بِالنّاسِ وَ تَغْلَی الْسِّعْرَ عَلَیْهِمْ فَلا خَیْرَ فِیها.

مستدرک الوسایل ج ۱۳/۲۷۴/۱۵۳۳۷.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: هر نقشه و ترفندی که به مردم ضرر بزند و قیمت ها را بالا ببرد، هیچ خیر و برکتی در آن نخواهد بود.

* «وَ مَکَرُوا وَ مَکَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَیْرُ الْماکِرینَ»، دیگران مکر و حیله می زنند و خدای متعال هم در مقابل حیله گران، اراده و مکر می کند و خدای متعال بهترین مکر کنندگان است.

مکر خدا در راه خنثی کردن نقشه شوم افراد فاسد است و برای رساندن خیر به خلق حیله می زند و یقیناً افراد سودجو و فرصت طلب و خودخواه خیری از این حیله گری ها نخواهند برد و عاقبت به خیر نمی شوند.

و بهتر است بدانند کار آن ها سرانجام خیری ندارد!

ص:۷۷

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

اَلْإِحْتِكارُ شِيمَهُ الْفُجّارِ.

غررالحکم ۶۰۷.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: احتکار و حبس اجناسی که عموم مردم به آن محتاجند، روش انسان های ستمگر است.

* حبّ دنیا بزرگ ترین گناه است. اگر دل را فرا گرفت شخصیت افراد را تغییر می دهد وبه چیزی جز آمال و آرزوهای طولانی دنیایی خود فکر نمی کند. حب دنیا صاحب خود را از ردیف انسان های عاقل و متدیّن خارج می کند و او را فاسق و فاجر می کند و از هر فرصتی برای کسب منافع شخصی استفاده می کند، هر چند به ضرر دیگران تمام شود!

احتکار یکی از آثار حبّ دنیاست و راه و روش کسانی است که به فسق و فجور عادت کرده اند و به چیزی جز هوی و هوس خود نمی اندیشند.

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

أَیّما رَجُلٍ إِشْتَری طَعاماً فَحَبَسَهُ أَرْبَعینَ صَباحاً یُریدُ بِهِ غَلاءَ الْمُسْلِمینَ، ثُمَّ باعَهُ فَتَصَدَّقَ، بِثَمَنِهِ لَمْ یَکُنْ کَفَّارَهً لِما صَنَعَ.

أمالی الطوسی ۶۷۶/۱۴۲۷.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر که طعامی را بخرد و چهل روز برای گران شدن آن را نگه دارد تا در بازار مسلمین قیمتش بالا رود سپس آن را بفروشد اگر همه قیمتش را هم صدقه بدهد کفاره این گناهش را پرداخت نکرده است.

* از راه معصیت هرگز نمی توان عبادت کرد، صدقه دادن و انجام دادن هر کار خیر دیگری باید از مقدمات صحیح و مقبولی برخوردار باشد، هدف وسیله را توجیه نمی کند. البته اگر همه اموال را صدقه بدهی پذیرفته خدا نیست، مگر این که از راه حلال و درست کسب کرده باشی. «اِنَّما یَتَقَبَّلُ اللَّه مِنَ الْمُتَّقینَ»، در این آیه شریفه خدای متعال می فرماید فقط و فقط اعمال شایسته از افراد پرهیزکار قبول می شود. افراد لاابالی هر چه کار خیر انجام بدهند نزد خدا ارزشی ندارد.

هر عمل صالحی برای قبول شدن حداقل سه شرط لازم دارد،

۱- ولایت، ۲- تقوی ۳- اخلاص.

ص:۷۹

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

يُحْشَرُ الْحَكّارُونَ وَ قَتَلَهَ الأَنْفُسِ إِلی جَهَنَّمَ فِی دَرَجَهٍ.

کنز العمال ۹۷۳۹.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: احتکار کنندگان در روز قیامت در زمره قاتلین محشور و با آنان در یک درجه اند.

* یکی از گناهانی که انسان را محکوم به آتش همیشگی جهنم می کند قتل و کشتن مؤمن است، «مَنْ قَتَلَ مُؤْمِناً مُتَعَمِّداً فَجَزائُهُ جَهَنَّمَ خالِداً فیها»، هر کسی مؤمنی را عمداً بکشد مجازاتش جهنم همیشگی است.

پناه بر خدا در این حدیث شریف پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله احتکار کنندگان را در ردیف قاتلین معرفی می کند و می فرماید: هم درجه قاتلین محشور و وارد جهنم می شوند!

شاید علتش این باشد که احتکار مشکلاتی به بار می آورد که گناهش کمتر از قتل نیست.

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

مَنْ جَمَعَ طَعاماً یَتَرَبَّصُ بِهَ الْغَلاءُ أَرْبَعینَ یَوْماً فَقَدْ بَرَی ءَ مِنَ اللَّهِ وَ بَرِی ءَ اللَّهُ مِنْهُ.

بحار ۶۲/۲۶۲.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر که خوراکی های (مردم) را جمع کرده و تا چهل روز منتظر گران شدن آن باشد مسلّماً از خدا بیزار شده و خدا هم از او بیزار است!

* یکی از بدترین عذاب ها برای بشر این است خدای متعال از او بیزار باشد! که در نتیجه او هم از خدا بیزار می شود! نعوذ باللَّه پناه بر خدا! از چنین بلایی!

خدای متعال اطعام، اکرام، احسان و... دوست دارد. افراد محتکر بر خلاف راه و روش خدا عمل می کنند و بر خلاف دین خدا عمل می کنند. و این همان بیزاری از خداست و پیوسته خدا از افرادی که بی خیر و مانع خیرند اعلان بیزاری کرده است.

ص:۸۱

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

مَنْ أَقالَ مُسْلِماً أَقالَ اللَّهُ عَثْرَتَهُ.

سنن أبی داوود، ۳/۲۷۴.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر که معامله مسلمانی را(که از خرید یا فروش پشیمان شده) صرف نظر کند، (پس بگیرد) خداوند لغزش او را صرف نظر می کند.

* خرید و فروش مبارک است و خیر و برکت دارد وقتی که با رضایت خاطر هر دو طرف معامله انجام بگیرد و طرفین از معامله خرسند باشند. اگر یک طرف پشیمان شد و از خرید یا فروش جنسی دل نگران بود، طرف مقابل خوب است که معامله را فسخ کند و بر هم زدن آن را بپذیرد، ولو قانوناً حقی نداشته باشد تا نارضایتی در بین نباشد و یقیناً خدای متعال به خاطر این کار خیر، در دنیا و آخرت عوض آن را در او خواهد داد.

قالَ الصادق علیه السلام:

أَیّمَا مُسْلِمٍ أَقالَ مُسْلِماً بَیْعَ نَدامَهٍ أَقالَهُ اللّهُ عَزَّوَجَلَّ عَثْرَتَهُ یَوْمَ الْقِیامَهِ.

وسایل الشیعه ج ۱۲/۲۸۷/۴.

ترجمه حدیث

حضرت امام صادق علیه السلام فرمودند: هر مسلمانی (برادر) مسلمانِ خود را در معامله ای که پشیمان شده ببخشد (و بر هم زدن معامله را بپذیرد) خدای عزوجل نیز در قیامت از لغزش های او می گذرد.

* یکی از وعده های الهی این است که در قیامت با ما همان طور رفتار می کند که ما با دیگران رفتار می کنیم، هَلْ جَزاءُ اْلاِحْسانِ اِلاَّ اْلاِحْسانْ، یقیناً پاداش خوبی جز خوبی چیز دیگری نیست. و اقاله کردن معامله ای که یک طرف آن پشیمان شده است خود احسانی است که می توان به وسیله آن خود را مستحق لطف خدا کنیم!

ص:۸۳

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

... وَ قَدْ نَهی رَسُولُ اللَّهِ صلی الله علیه وآله عَنْ بَیْعِ الْمُضْطَرّینَ.

نهج البلاغه، کلمه ۴۶۸.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: رسول خداصلی الله علیه وآله می فرمایند از معامله با افرادی که در خرید و یا فروش مضطر و ناچار و درمانده اند پرهیز کنید! (زیرا او از راه ناچاری اقدام به معامله کرده است)

* کسی که از روی اکراه و اجبار شرایط دست به خرید یا فروش متاعی می زند دلش پیوسته به دنبال مالش می تپد و رضایت و اطمینان خاطر لازم را ندارد و چنین معامله ای مورد نهی است، و برای هیچ یک از طرفین گوارا و بابرکت نخواهد بود.

ص:۸۴

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

اِنَّ اللَّهَ تَعالی یُحِبُّ سَمْحَ الْبَیْعِ، سَمْحَ الْشِّراءِ، سَمْحَ الْقَضاءِ.

کنز العمال ۹۴۲۶.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: مسلّماً خدای تعالی، کسی که در خرید و فروش و حکم کردن سهل و آسان عمل می کند را دوست دارد!

* در هیچ یک از کارهای دنیایی سخت گیری خوب نیست چرا که اصل دنیا یک تفریح موقت و یک گذرگاه است هر چه آسان بگیریم بهتر است و متقابلاً برای ما آسان خواهند گرفت.

بعضی در خرید، بعضی در فروش و بعضی در قضاوت چنان سخت می گیرند و ساعت ها چونه می زنند و تردید می کنند و استخاره و استشاره دارند که همه را خسته می کنند، اتفاقاً راه رونق و رواج و پیشرفت را بر خود می بندند.

و حال آن که خدای متعال کسانی را دوست دارد که پیوسته بردیگران آسان می گیرند.

قالَ رسول اللّه صلى الله عليه وآله:

یا عَلِی، لا تُماکِسْ فِی اَرْبَعَهِ أَشْیاءَ: فِی شِراءِ الْأُضْحِیَّهِ، وَ الْکَفَنِ، وَ النَسَمَهِ، وَ الْکَری إِلی مَکَّهِ.

الخصال ۲۴۵/۱۰۳.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: ای علی علیه السلام در خریدنِ چهار چیز سرسختی نکن (به اصطلاح چانه نزن) در خریدنِ قربانی، کفن، غلام، کرایه برای رفتن به مکّه.

* در معاملات پیوسته مشتریان در صدد ارزان تر خریدن و فروشنده ها معمولاً در صدد کسب منافع بیشتری هستند، ای کاش هر دو به مقصد و هدف بهتر و والاتری فکر می کردند. مثلاً مشتری به این فکر می بود که به فروشنده ضرری وارد نشودْ و فروشنده هم به این فکر می بود که در حق خریدار ستم نکند، جنس خوب و بی تقلّب را با سودی عادلانه با آرامش خاطر ردّوبدل می کردند؛ امّا چون این وضعیت نیست اینک هر دو در مورد جلب منافع خویش می باشند، چانه زنی رسم روزانه شده است. حضرت می فرماید لااقل در خریدن این چهار چیز که همه به نوعی عمل صالح و عبادت اند از سرسختی کردن بپرهیزید، چرا که هر دینار و درهمی در این راه نزد خدا محفوظ و شما مأجور خواهید بود!

ص:۸۶

قالَ اللَّهِ تَعالی

وَلا تَقرَبُوا مالَ الْیَتیمِ إِلاَّ بِالَّتی هِیَ أَحْسَنُ حَتّی یَبْلُغَ اَشُدَّهُ وَ اَوْفُوا بِالعَهْدِ إِنَّهُ کانَ مَسْئُولاً.

اسراء ۳۴.

ترجمه آیه:

خدای متعال در قرآن فرموده: به مال یتیم نزدیک نشوید مگر به نحوی که برای آن ها بهتر باشد تا وقتی که عاقل و بالغ شوند و به عهد و پیمان خود وفادار باشید چرا که از عهد و پیمان در قیامت سؤال می شود.

* عهد و پیمان با دیگران نزد همه ملّت های مختلف جهان از دیر زمان تاکنون محترم و واجب الوفا است و در دین مقدس اسلام هم برای آن حریم و حرمت قایل شده اند و برای همه وفاء به آن را واجب کرده اند و انبیاء و اولیاء الهی پیوسته نسبت به عهد و پیمان ها حتی عهد و پیمان هایی که با کفّار بسته می شد وفادار بودن و همه امّت را به چنین امری سفارش کرده اند.

در سخت ترین شرایط انسان باید نسبت به عهد و پیمانی که بسته وفادار باشد، در جنگ و صلح، در خرسندی و ناخرسندی، در فقر و غنی، در سلامت و بیماری و.... این واجبی است که مانند نماز در قیامت از آن سؤال می کنند.

ص:۸۷

قالَ اللَّهِ تَعالی

یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا اَوْفُوا بِالْعُقُودِ.

المائده ۱.

ترجمه آیه

خدای متعال در قرآن فرموده: ای کسانی که ایمان آورده اید به عهد و پیمان و قراردادهای تان باید وفا کنید.

* این آیه شریفه نیز شاهد دیگری است که در دین مقدس اسلام نسبت به وفاء به عهد و پیمان ها بسیار تأکید و سفارش شده و شخص مسلمان و مؤمن به امر خدای متعال باید نسبت به عقود و پیمان ها وفادار باشند. یعنی هر چه لازمه آن عهد و عقدهاست انجام بدهند، و در بین راه از تعهدات خویش سرکشی نکنند، اگر وظیفه ای است انجام دهند، اگر مالی است پرداخت کنند و اگر رعایتی است به کار بندند و....

ص:۸۸

احادیث(۸)

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

لا دِیْنَ لِمَنْ لا عَهْدَ لَهُ.

بحار ج ۷۲/۱۹۸.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: کسی که به عهد و پیمان وفادار نباشد، دین ندارد!

* بعضی از دستورات دینی آن قدر اهمیّت دارد که بزرگان دین فرموده اند رعایت نکردن آن بی دینی است.

شاید یک حکمت و علتش این باشد که عهد و پیمان دائره بسیار وسیعی پیدا می کند و اگر مردم بر سر عهد و پیمان وفادار نباشند، نظام اجتماعی مردم بر هم ریخته می شود و به اصطلاح سنگ روی سنگ قرار نمی گیرد.

تصور کنید اگر هیچ کس به تعهدات خود ملتزم نباشد و همه بی رعایت بشوند در اندک زمانی چه بر سر مردم می آید. آیا دنیا و آخرت و دین همه خراب و تباه نمی شوند؟!!

ص:۸۹

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

مَنْ عامَلَ النّاسَ فَلَمْ یَظْلِمْهُمْ وَ حَدَّثَهُمْ فَلَمْ یَکْذِبْهُمْ وَ وَعَدَهُمْ فَلَمْ یَخْلِفْهُمَ فَهُوَ مَمَّنْ کَمُلَتْ مُرُوَّتُهُ وَ ظَهَرَتْ عَدالَتُهُ وَ وَجَبَتْ إِخْوَتُهُ وَ حَرُمَتْ غَیْبَتُهُ.

خصال ص ۲۰۸ ج ۲۸.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر که با مردم معامله کند امّا به آن ها ظلم نکند، با آن ها گفت وگو کند امّا دروغ نگوید و با آن ها وعده کند و تخلّف نکند پس او از کسانی است که مروّت و جوان مردیش کامل و عدالتش آشکار است و برادری کردن با چنین کسی واجب و غیبتش حرام است.

* شخص بامروّت کیست؟ عادل کیست؟ با چه کسانی برادری و رفاقت کنیم؟ غیبت چه کسانی حرام است؟

جواب هر چهار سؤال در حدیث آمده است: کسی که وقتی با مردم داد و ستدی دارد در حق آن ها ظلم نمی کند، اجحاف و خیانت نمی کند، وقتی با مردم گفت و گو می کند دروغ نمی گوید و وقتی به آن ها وعده می دهد خلف وعده نمی کند.

چنین انسانی مُروّتش کامل است و عدالتش آشکار، رفاقت با او واجب و غیبتش حرام است.

قالَ رسول اللّٰه صلی الله علیه وآله:

اَلْعِدَهُ دَیْنٌ، وَیْلٌ لِمَنْ وَعَدَ ثُمَّ اَخْلَفَ، وَیْلٌ لِمَنْ وَعَدَ ثُمَّ اَخْلَفَ، وَیْلٌ لِمَنْ وَعَدَ ثُمَّ اَخْلَفَ.

کنز العمال ۱۰۴۱.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: وعده یک نوع بدهکاری است و وای بر کسی که وعده بدهد و سپس خلف وعده کند،

وای بر او، وای بر او.

* ویل نام چاهی است در جهنم و در فارسی می گوییم وای، خلاف وعده کردن گناهی است. در این حدیث سه مرتبه فرموده اند وای بر کسی که خلف وعده کند، ویل بر آن کسی که خلف وعده کند.

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

لا تَعِدَنَّ عِدَةً لا تَثِقُ مِنْ نَفْسِکَ بِإِنْجازِها.

غررالحکم.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: هرگز به کسی وعده ای که اطمینانی از خود نسبت به وفای آن ندارید، ندهید.

* در روایت آمده که مؤمن تا زمانی که وعده نداده حرّ و آزاد است امّا وقتی وعده داد در گرو قرار می گیرد پس بهتر است وعده هایی که به وفاء آن اطمینان نداریم را متعهد نشویم.

وعده ندادن جرم نیست، وفا نکردن جرم سنگینی است نمی دانم چرا بعضی نمی توانند واقعیت را ابراز کنند و همان اوّل بگویند نمی توانم، بدون آن که پشتوانه ای داشته باشند به این و آن وعده های سرگردان می دهند و بعد در وقت وفا دچار هیجان و هراس و دروغگویی می شوند!

ص:۹۲

قالَ رسول اللَّه صلى الله علیه وآله:

عِدَةُ الْمُؤْمِنِ نَذْرٌ لا كَفَّارَةَ لَهُ.

بحار ۷۵/۹۶.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: وعده مؤمن نذری است که هیچ کفاره ای ندارد (جز وفا کردن به آن).

* وقتی انسان وعده می دهد یک دل یا چندین دل و چشم را منتظر و امیدوار می کند، پیوسته در انتظارند تا ما به وعده ای که داده ایم وفا کنیم.

این اخلاق خدایی است که هرگز هیچ وعده ای را خلاف نمی کند و امیدواران به وعده را ناامید نمی کند. مؤمن باید اخلاق خدایی داشته باشد و به وعده اش وفا کند.

نذر به چیزی می گویند که ما بر خودمان واجب کرده ایم و خدا هم تصدیق نموده و انجامش لازم شده است.

ص:۹۳

قالَ الصادق علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ جَعَلَ لِلْشَّرِ اَقْفالاً وَ جَعَلَ مَفاتیحَ تِلْکَ الاَقْفالِ الْشَّرابَ وَ شَرٌّ مِنَ الْشَّرابِ الْکَذِبْ.

وسایل ۱۷/۲۶۳.

ترجمه حدیث

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: مسلّماً خدا برای همه بدی ها قفل هایی قرار داده و کلید آن ها را شراب قرار داده و بدتر از شراب دروغ است.

* ارتباط بین گناهان خود یک حکمتی است که هر کسی از آن مطلع نیست! بعضی از گناهان مانند میکرب سرطانی کارخانه تولید گناه می باشند و حالت ریشه دارند،ام الفسادند. دروغ مادر و ریشه گناهان دیگر است و با دروغ گفتن راه همه گناهان به روی انسان باز می شود، خواه و ناخواه در پی دروغ گفتن گناهان دیگر یکی پس از دیگری می آیند و انسان را بیچاره و آلوده می کنند!

کلید همه شرارت ها شراب خواری است، در روایتی از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند: اگر یک قطره شراب در میان چاه آبی بیفتد و از آب آن چاه یک صحرا را سیراب کنند، اگر گلّه گوسفندی از آن صحرا عبور کند من از گوشت آن گلّه گوسفند نمی خوردم!!

اینک توجّه فرمایید که چه قدر شراب می تواند خطرناک باشد، باز هم امام صادق علیه السلام می فرماید دروغ از شراب خواری بدتر است!

قالَ رسول اللَّه صلى الله علیه وآله:

یا مَعْشَرَ الْتُّجّارِ، اِنَّ الْتَّجّارَ یُبْعَثُونَ یَوْمَ الْقِیامَهِ فُجّاراً، إلاَّ مَنِ اتَّقَی اللَّهَ وَ بَرَّ وَ صَدَقَ.

کنز العمال ۹۴۳۷.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: ای جماعت و گروه تجّار، همه تاجران در روز قیامت فاجر محشور می شوند الّا کسانی که پرهیزکار و نیکوکار و راست گفتار باشند.

* بعضی از شغل ها به گونه ای تنظیم شده که پیوسته انسان باید با مردم گفت وگو، داد و ستد، وعده و عهد داشته باشد، در نتیجه بیش از دیگران در معرض دروغ، اشتباه کاری، خلف وعده و... می باشد. اگر انسان خودش را متعهد به صدق و راستی نکند پایان کار به جای تاجر، فاجر می شود!

ص:۹۵

قالَ الصادق علیه السلام:

ثَلاثَهٌ یُدْخِلُهُمُ اللّهُ الْجَنَّهَ بِغَیْرِ حِسابٍ: إِمامٌ عادِلٌ، وَ تاجِرٌ صَدُوقٌ، وَ شَیْخٌ أَفْنی عُمْرَهُ فی طاعَهِ اللّهِ.

بحار ۱۰۳/۹۸/۳۲.

ترجمه حدیث

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: سه کس را خداوند بدون حساب وارد بهشت می کند: پیشوای عادل، تاجر راستگو و باصداقت، پیرمردی که عمرش را در پیروی از خدا صرف کرده باشد.

* خوشا به حال آن مردان خدا که این دنیا آن ها را نتوانست فریب بدهد، با یک زندگی سالم، سعادت دنیا و آخرت را به دست آوردند!

اگر امامت و پیشوایی داشتند به عدالت رفتار کردند، اگر به تجارت مشغول شدند، با صدق و راستی و درستی رفتار کردند و از دروغ و خیانت دوری نمودند، و اگر به پیری افتادند، عمری را نیز در راه اطاعت و پیروی دستورات الهی صرف کردند.

خدای متعال با این ها چگونه رفتار می کند؟

طبق این حدیث هر سه گروه بدون حساب و گرفتاری های قیامت وارد بهشت می شوند! گوارای وجودشان باد.

ص:۹۶

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

اَلتّاجِرُ الأَمينُ الْصَّدُوقُ الْمُسْلِمُ مَعَ الْشُّهَداءِ يَوْمَ الْقِيامَهِ.

کنز العمال ۹۲۱۶.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: تاجر امانت دار که خیانت نکند و راستگو باشد و مسلمان، در روز قیامت با شهداء خواهد بود.

* در بین مؤمنین و مؤمناتی که از دنیا می روند عزیزترین همه شهداء هستند و در قیامت خدای متعال مقام آن ها را برتر از همه قرار داده است.

امّا غیر از مجاهدین در صحنه نبرد و شهادت جسم انسان کارهایی در این دنیا هست که اگر انجام دهیم ما را در ردیف شهدا قلمداد می کنند، تاجر مسلمانی که امانت دار است و از هر گونه خیانت و دروغی پرهیز می کند، کارش عبادت و مجاهده است و عمرش را در این راه صرف کرده وقتی از دنیا رفت در ردیف شهدا است.

ص:۹۷

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

اَلتّاجِرُ الصَّدُوقُ الأَمينُ مَعَ النَّبِيّينَ وَ الصِّدِّيقينَ وَ الشُّهَداءِ.

الدر المنشور ۲/۴۹۵.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: تاجر راستگوی امین همراه انبیاء و صدیقین و شهداء خواهد بود.

* سبحان اللَّه از این حدیث، می گوید: تاجر راستگویی که خیانت نمی کند، با انبیاء و صدیقین و شهداء همراه خواهد شد!؟

این سه گروه انبیاء، صدیقین و شهداء در تمام آیات و روایات به عنوان محترم ترین گروه ها نزد خدا شمرده شده اند، و تاجر امین با این ها خواهد بود.

زیرا که با آن ها سنخیت و شباهت پیدا کرده است. آن سه گروه پیوسته خیرخواه خلق، امین دین خدا در بین مردم و مجاهد فی سبیل اللَّه هستند. تاجر راستگوی امین هم چنین آثاری در اجتماع دارد. باعث خیر و رحمت برای مردم است، سرمشق دیگران و الگوی آیندگان است و با هوای نفس و حب دنیا و حرص دنیا مبارزه می کند.

ص:۹۸

قالَ رسول اللَّه صلى الله عليه وآله:

مَنْ غَشَّ مُسْلِماً فِی شِراءٍ أَوْ بَیْعٍ فَلَیْسَ مِنَّا وَ یُحْشَرُ یَوْمَ الْقِیامَهَ مَعَ الْیَهُودِ لِأَنَّهُمْ أَغَشُّ الْخَلْقِ لِلْمُسْلِمِینَ.

امالی الصدوق ۳۴۹.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر کس در معامله با مسلمان خیانت و تقلّب کند از ما نیست و روز قیامت با یهود محشور می شود زیرا که یهودیان خیانت کارترین مردم در مورد مسلمانانند.

* از دیرزمان گروهی که در این دنیا در حق مسلمانان پیوسته خیانت می کردند، و در جنگ و صلح در حق آن ها نیرنگ بازی و حیله گیری داشته، و دارند، قوم یهود می باشند؛ و در قرآن از این ها به عنوان دشمنان سرسخت مسلمین یاد شده که هرگز دست از دشمنی با مسلمانان برنمی دارند، مگر آن که مسلمانان بروند یهودی بشوند و دین باطل آن ها را بپذیرند!!

در این حدیث شریف افراد خیانت پیشه در حق مسلمین را در شمار یهودیان قلمداد کرده زیرا که آن ها نیز کار یهود را انجام می دهند. و در روایتی صریحاً رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: جزء مسلمانان نیست کسی که نسبت به مسلمین حیله و نیرنگ بزند.

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

شَرُّ النّاسِ مَنْ یَغُشُّ النّاسَ.

غررالحکم ۵۶۷۷.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: بدترین افراد کسی است که مردم را فریب داده و تقلب و غِش با آن ها معامله کند.

* راستی بدترین مردم نزد خدا چه کسانی هستند! بزرگ ترین افتخار هر کسی این است که نزد خدا عزیز و محبوب باشد.

خدای متعال وقتی عده ای را در قرآن تعریف می کند نهایتاً به آن ها اظهار محبت و دوستی می کند و پیام می دهد که من این افراد را دوست دارم، یا این افراد نزد من گرامی ترین هستند، مانند متقین که سه مرتبه در قرآن فرموده: «اِنَّ اللّهَ یُحِبُّ الْمُتَّقینَ»، یعنی بدانید (مسلّماً خدا پرهیزکاران را دوست دارد)، و فرموده: «اِنَّ اَکْرَمَکُمْ عِنْدَاللّهِ اَتْقاکُمْ»، (گرامی ترین و محترم ترین شما نزد خدا با تقوی ترین شماست).

پناه بر خدای تعالی که عدّه ای بدترین مردم معرفی شده اند! چه کسانی؟ آنان که در تعامل و داد و ستد با مردم خیانت و تقلب و نیرنگ بازی می کنند!!

ص:۱۰۰

احادیث(۹)

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

الْغُشُوشُ لِسانُهُ حُلْوٌ وَ قَلْبُهُ مُرٌّ.

غررالحکم ۱۵۷۵.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: متقلّب زبانش شیرین امّا دلش تلخ است!

* چرب زبانی و شیرین بیانی یکی از علائم افراد متقلب دغل باز است که سعی می کنند با بکار گرفتن حرف های گرم و گیرا وعده های دور و نزدیک طرف مقابل را فریب بدهند. اتفاقاً این حربه مؤثر واقع می شود، و معمولاً مردم به ظاهر افراد نگاه می کنند و سخنان آن ها را ملاک قرار می دهند. خدای متعال بصیرت و آگاهی نصیب فرماید تا بدانیم که دل های افراد متقلب چقدر تلخ و زشت است.

ص:۱۰۱

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

مَنْ غَشَّ أَخاهُ الْمُسْلِمَ نَزَعَ اللَّهُ عَنْهُ بَرِكَهَ رِزْقِهِ وَ أَفْسَدَ عَلَيْهِ مَعِيشَتَهُ وَ وَكَلَهُ إِلى نَفْسِهِ.

بحار ۷۶/۳۶۵/۲۰.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر که نسبت به برادر مسلمان خود خیانت و تقلّب کند خدا برکتِ روزیش را از او برمی دارد و زندگیش را تباه می کند و او را به خودش واگذار می کند.

* در این حدیث آقا رسول اللَّه صلی الله علیه وآله فرموده اند: افراد متقلّب که به برادران مسلمان خود احترام نمی کنند و حق آن ها را رعایت نمی کنند خدای متعال که بر هر کار قادر و از احوال همه آگاه و نسبت به مؤمنین مهربان است، چنین افرادی را به خودشان واگذار نموده و برکت را از روزی شان برداشته و زندگی شان را بر هم می زند.

بسیاری از اوقات که گرفتاری ها ما را محاصره می کنند! نمی دانیم علّت چیست؟

قرآن می فرماید: «ما اصابکم من مصیبه فبما کسبت ایدکم و یعفو عن کثیر».

یعنی هر چه مصیبت به شما می رسد به خاطر کارهایی است که انجام می دهید (گناهانی که از شما صادر می شود) در حالی که خدای متعال بسیاری از آن ها را نادیده گرفته و می بخشد!!

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

مِنْ عَلامَهِ الْشِّقاءِ غَشُّ الْصَّدیقِ.

غررالحکم ۹۲۹۷.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: یکی از علایم بدبختی تقلّب کردن در حق دوست و رفیق است.

* صدیق به دوست صمیمی گفته می شود، وای بر کسی که آن قدر فریب دنیا را خورده که حتی به نزدیک ترین دوستانش که صددرصد به او اطمینان کرده اند نیز رحم نمی کند و در مقام داد و ستد و رفت و آمدها یک رنگ و یک دل نیست. حضرت می فرماید: این علامت سیه روزی و بدبختی است.

قالَ الکاظِمُ علیه السلام:

إِنَّ الْبَیْعَ فِی الْضِلالِ غِشٌ وَ الْغِشَّ لا یَحِلُّ.

من لا یحضره الفقیه، ج ۳، ص ۲۷۱.

ترجمه حدیث

حضرت امام کاظم علیه السلام فرمودند: یعنی معامله کردن در سایه تقلب است چون باعث می شود مشتری جنس را خوب نبیند و معامله تقلبی حلال نمی باشد.

* آن قدر مسأله حساس است که در مقام خرید و فروش اجناس امام علیه السلام می فرماید: در تاریکی معامله صحیح نیست چرا که خریدار نمی تواند زشت و زیبایی و عیب و کمال جنس را تشخیص بدهد و این نوعی غِش در معامله می شود و باطل و حرام است.

متأسفانه گاهی ما به دست خودمان سایه و سرپوشی درست کرده و نمی گذاریم مشتری با اطلاع کافی خرید کند و گاه با روغن کاری و ظاهرسازی و چراغ های رنگارنگ اجناس کم ارزش را جلوه می دهیم تا مشتریان فریفته شده و آن ها را خریداری کنند! خیلی فاصله است بین این حدیث با عمل کرد ما!

ص:۱۰۴

قالَ اللَّهِ تَعالی

يا أَيُّهَا الَّذينَ آمَنُوا لا تَخُونُوا اللَّهَ وَ الرَّسُولَ وَ تَخُونَوا أَماناتِكُم وَ أَنْتُمْ تَعْلَمُونَ.

الأنفال ۲۷.

ترجمه آیه

خدای متعال در قرآن فرموده: ای کسانی که ایمان آورده اید به خدا و رسول خدا خیانت نکنید (احکام خدا و رسولش را رعایت کنید) و در امانت هایتان خیانت نکنید در حالی که می دانید.

* خیانت در امانت بر خلاف دین خدا و رسول خدا و گناه بزرگی است، گاهی مال مردم، گاهی آبروی مردم، گاهی اسرار مردم، گاه عیوب مردم، گاه نوامیس مردم و گاه دین مردم نزد ما امانت است!

دستور صریح و روشن خداست که به امانت ها نباید خیانت شود.

تمام ادیان آسمانی، تمام پیامبران الهی، تمام اولیاء و خوبان خدا بلکه تمام عقل های سالم همه انسان ها می گویند خیانت در امانت محکوم است.

خیانت در امانت های مردم خیانت به خدا و رسول خداست.

چرا؟ زیرا که تمام افرادی که به ما اعتماد کرده اند و نزد ما امانتی دارند به اعتبار این که ما رعایت خدا و دین خدا را می کنیم، رعایت فرمان رسول خدا را می کنیم و به آن ها خیانت نمی کنیم اطمینان کرده اند، با

خیانت در امانت ها معلوم می شود ما پنهان از صاحبان امانت امّا در محضر خدا و رسول خدا که پیوسته شاهد ما هستند به آنان خیانت کرده و حرمت خدا و رسول خدا و حق بندگان خدا را رعایت نکرده ایم، پناه بر خدا از چنین گناه بزرگی!!

ص:۱۰۶

قالَ الِإمام عَلی علیه السلام:

إذا ظَهَرَتِ الْخِياناتُ إرْتَفَعَتِ الْبَرَكاتُ.

غررالحکم.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: زمانی که خیانت زیاد و علنی می شود برکت ها از بین می روند.

* برکت یعنی فایده های زیادی که اموال می توان داشته باشند و کارهای دنیایی و آخرتی انسان را به خوبی اداره کنند و به اصطلاح استفاده بهینه داشته باشند و آفت و خطر و ضایعات برای آن ها پیش نیاید!

و در زمین و آسمان خدای متعال نیز نعمت هایی قرار داده که می توانند مایه خیر و سعادت و خوشبختی باشند و می توانند خطرآفرین و حادثه ساز و مرگبار باشند، مثلاً باران تبدیل به سیل شود، باد تبدیل به توفان گردد، تگرگ های درشت ببارد و همه محصولات را از بین ببرد! زمین رانش و زلزله پیدا کند و خشك و کویر و نمکزار شود. این ها وقتی می شوند که ما خیانت ها و ظلم و ستم در حق یکدیگر را رواج بدهیم و از اجحاف و گران فروشی و غش در معامله پرهیز نکنیم، آن وقت هم اموال مان استفاده لازم را به ما نمی رسانند و هم آفت ها و خطرهای زمینی و آسمانی نعمت ها را تبدیل به نقمت و عذاب می کنند!!

ص:۱۰۷

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

رَأسُ النِّفاقِ الْخِیانَهُ، رَأسُ الْکُفْرِ الخِیانَهُ.

غررالحکم ۵۲۲۷ - ۵۲۶۰.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: سرآمد نفاق و دورویی خیانت است و سرآمد کُفر نیز خیانت است!!

* خیانت ممکن است گاهی در حق مال و جان و آبرو یا نوامیس مردم باشد گاهی در حق خدا و رسول و اولیاء خدا و گاهی در حق دین خدا و احکام الهی.

در این روایت می فرماید که ریشه نفاق یعنی دو رویی و بی ایمانی خیانت است و ریشه کفر و انکار خدا و دین خدا نیز خیانت است.

و می توان گفت که خیانت به دیگران بزرگ ترین جلوه کفر و نفاق است!

ص:۱۰۸

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

أَرْبَعٌ لا تَدْخُلُ بَيْتاً واحِدَةٌ مِنْهُنَّ إِلاَّ خَرِبَ وَ لَمْ يَعْمُرْ بِالْبَرَكَهِ: اَلْخِيانَهُ، وَ السِّرْقَهُ، وَ شُرْبُ الْخَمْرِ، وَ الزِّنا.

امالی الصدوق ۳۲۵/۱۳.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودنـد: چهار چیز است که هر کدام از آن ها وارد خانه ای شود آن را خراب می کند، و هیچ برکتی در آن نمی باشد، خیانت، دزدی، شراب نوشیدن و زنا کردن.

* آبادی و صفای هر خانه ای به برکت ها و الطاف الهی است. خانه ای که در آن خیانت باشد، یعنی اهل آن خانه به یکدیگر و یا در حق مردم و در حق خـدا و دین خدا خیانت بکنند خراب می شود یعنی آن لطف و رحمت هاقطع می شود و آسایش و آرامش از دست می رود.

هم چنین اگر در خانه ای دزدی باشد و یا شراب خواری و یا زنا و اعمال منافی عفت باشد این خانه خراب خواهد شد.

آسایش و راحتی، رشد و کمال، همه و همه می روند و به جای آن ها کینه توزی، داد و فریاد، درد و رنج، غم و غصّه، فراق و جدایی، فلاکت و بدبختی همه و همه می آیند.

ص:۱۰۹

قالَ الصادق علیه السلام:

ثَلاثَةٌ لا عُذْرَ لِأَحَدٍ فیها، أَداءُ الأَمانَهِ إِلَی الْبِرِّ وَ الْفاجِرِ وَ الْوَفاءُ بِالْعَهْدِ لِلْبِرِّ وَ الْفاجِرِ، وَ بِرُّ الْوالِدَیْنِ بَرَّیْنِ کانا اَوْ فاجِرَیْنِ.

کافی ۵ / ۱۳۲.

ترجمه حدیث

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: سه مطلب است که هیچ کس در ترک آن ها رخصتی ندارد، اداء امانت به خوب و بد مردم، وفاء به عهد نسبت به خوب و بد مردم، و خوبی نسبت به پدر و مادر خواه آن ها خوب باشند یا بد باشند!

* بعضی از دستورات از جامعیّت خاصّی برخوردارند و در هر مکان و زمان و شرایطی نافذ، و راه گریز ندارند مانند این سه قانون:

۱ – اداء امانت، یعنی سالم و سروقت و کامل بازگرداندن امانت ها هر چه باشد و به هر که باشد.

۲ – وفاء به عهد و پیمان به طور کامل و دقیق هر چه باشد با هر که باشد.

۳ – احسان و خوبی بر پدر و مادر، چه پدر و مادر خوب یا پدر و مادر بدی باشند.

تنها چیزی که می شود از این سه قانون منها کرد کارهایی است که بر خلاف شرع مقدس باشد واِلاّ هیچ راه گریز دیگری ندارند.

ص:۱۱۰

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

أَقْرَبُكُمْ غَدَاً مِنِّی فِی الْمَوْقِفِ أَصْدَقُكُمْ لِلْحَدیثِ وَ أَدّاكُمْ لِلأَمانَهِ وَ أَوفاكُمْ بِالْعَهْدِ وَ أَحْسَنُكُمْ خُلقاً وَ أَقْرَبُكُمْ مِنَ النّاسِ.

بحار ج ۷۵/۹۴.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: فردای قیامت در ایستگاه قیامت نزدیک ترین شما به من راستگوترین شماست و آنان که از همه در اداء امانت و وفاء به عهد و پیمان پیشتازترند و آنان که خوش اخلاق تر، و نزدیک ترین شما به مردم اند!

* چه قدر حدیث زیبا و دلربایی است. آقا رسول اللَّه صلی الله علیه وآله وعده داده که در قیامت هر که می خواهد از همه به من نزدیک تر باشد.

۱ - در راستگویی باید سرآمد همگان باشد مانند حضرت اباذر(ره).

۲ - در امانت داری بر دیگران سبقت گیرد.

امام سجّادعلیه السلام فرمودند: اگر شمشیری که با آن پدرم را شهید کردند نزد من به امانت بگذارند سالم به صاحبش باز می گردانم.

۳ - از دیگران نسبت به عهد و پیمان وفادارتر باشد

۴ - از همگان در همه جا خوش اخلاق تر باشد، یعنی صفات نیکو، کردار نیکو داشته باشد.

۵ - نسبت به مردم از همه مهربان تر و خیرخواه تر باشد، از آن ها دل جویی و تفقد و همدردی داشته باشد.

ص:۱۱۱

قالَ الصادق علیه السلام:

مَنْ إِسْتَوْجَرَ عَلی عَمَلٍ فَأَفْسَدَهُ وَ اسْتَهْلَکَهُ ضَمِنَ.

مستدرک الوسایل ۱۴/۳۷/۱۶۰۳۹.

ترجمه حدیث

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: هر که اجیر شود برای کاری و آن کار را خراب کند و از بین ببرد، ضامن است (و باید خسارت بدهد).

* از این حدیث معلوم می شود اگر کسی در انجام وظیفه ای که به عهده گرفته کوتاهی کند و در نتیجه خسارتی وارد شود، مدیون و مسؤول خواهد بود و کم توجّهی و غفلت کردن در انجام کارها بهانه پذیرفته ای نیست.

البته اگر کسی فراموش کند یا مطلبی را متوجّه نباشد و نداند و خسارتی خود به خود وارد شود آن گاه می شود گفت که مدیون و مسؤول نیست.

ص:۱۱۲

قالَ رسول اللَّه صلى الله عليه وآله:

احادیث(۱۰)

عَلی الْیَدِ ما أَخَذَتْ حَتَّی تُؤَدِّیهِ.

مستدرک الوسایل ۱۷/۸۸/۲۰۸۱۹.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر دستی که مالی به آن سپرده می شود، ضامن است تا به صاحبش برساند.

* در هر صورت انسان باید مانند مالِ خودش بلکه بهتر و دقیق تر از اموال و امانت های دیگران مراقبت کند چرا که اجازه نداریم ما بیهوده مال خودمان یا مال دیگران را تلف کنیم.

و اگر مالی از دیگران برداشتیم مدیون و مسؤول هستیم تا وقتی که سالم و کامل به صاحبش برگردانیم.

حتی اگر مثلاً چیزی در بین راه و کوچه پیدا کردی که مالیّت دارد و دست زدی باید آن را ببری و مدّت یک سال در نزدیک ترین مسجد محل اعلان کنی که اگر صاحبش پیدا شد چه بهتر و الاّ باید آن چیز را از طرف صاحبش صدقه بدهی!

ص:۱۱۳

قالَ اللَّهِ تَعالی

فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُکُم بَعْضاً فَلْیُؤَدِّ الَّذِی أُؤْتُمِنَ أَمانَتَهُ وَ لْیَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ.

البقره ۲۸۳.

ترجمه آیه

خدای متعال در قرآن فرموده: هنگامی که بعضی از شما دیگری را امین شمرده و امانتی نزد او می گذارد پس باید امانت را به صاحبش مسلّماً برگرداند و در این رابطه تقوای الهی را رعایت کند.

* یکی از شرایط کامل شدن تقوی امانت داری است، حفظ امانت های دیگران است. کسی که نسبت به نگهداری امانت مردم بی توجّهی کند علامت کم تقوایی یا بی تقوایی او است.

ص:۱۱۴

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَهٌ ما کانَ عَلَیْهِ دَینٌ.

المعجم الصفیر، ج ۲، ص ۱۳۳.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: روح مؤمن (در برزخ) گرفتار و در قید و بند است تا وقتی که دین و بدهکاری دارد.

* حق مردم چیزی نیست که با توبه کردن آمرزیده شود باید آن را ادا کنیم تا صاحب حق بر ما حلال کند و اِلاّ تا روز قیامت در گرو آن دِین خواهیم بود و قیامت هم در میزان عمل باید پاسخ گوی حق دیگران باشیم.

هر انسانی در گرو حق و دِین است، «کل نفس بما کسبت رهین»، هر کسی در گرو کارهای خودش می باشد.

ص:۱۱۵

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

إِيّاكُمْ وَالْدَّيْنَ، فَإِنَّهُ هَمٌّ بِالْلَّيْلِ وَ ذُلٌّ بِالْنَّهارِ.

البحار ۱۰۳/۱۴۱/۴.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: بر شما باد که از قرض کردن دوری کنید چرا که قرض شب ها مایه غصّه و روزها مایه ذلّت و خواری است.

* منطق انبیاء و اولیا این است که تا می شود انسان از قرض و بدهی به دیگران خود را حفظ کند و مدیون مردم نباشد. چرا که اگر هیچ عارضه ای نداشته باشد لااقل مایه غم و غصّه و خفت و خواری است.

البته قرض الحسنه گرفتن در جایی که لازم باشد و چاره ای نباشد یک روش پذیرفته شده نزد خدا و اولیاء خداست. امام صادق علیه السلام فرمودند: جدّم رسول خداصلی الله علیه وآله از دنیا رفت در حالی که بدهکاری داشت، همچنین علی علیه السلام و امام حسن و امام حسین علیه السلام.(۱)

ص:۱۱۶

۱- ۱۵. کافی ۵ / ۹۳.

قالَ رسول اللَّه صلى الله عليه وآله:

أَصْنافٌ لا يُسْتَجابُ لَهُمْ، مِنْهُمْ مَنْ أَدانَ رَجُلًا دَيْناً إِلى أَجَلٍ فَلَمْ يَكْتُبْ عَلَيْهِ كِتاباً وَ لَمْ يَشْهَدْ عَلَيْهِ شُهُوداً.

البحار ج ۱۰۴/۳۰۱/۱.

ترجمه حديث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: بعضی افرادند که دعایشان مستجاب نمی شود من جمله کسی که قرض الحسنه ای بدهد برای مدّت معیّنی امّا آن را ننویسد و شاهدی بر آن نگیرد.

* بعضی از کارها به نظر ساده می رسد، امّا پیش خدای متعال بزرگ و مهم است او خیر و صلاح انسان و جهان را می داند لازم دانسته که برادران ایمانی در داد و ستدها سند مکتوب کنند یا شاهد بگیرند تا از مشکلات بعدی، فتنه ها، قطع رحم ها و بر هم خوردن دوستی ها و... در امان باشند.

در سوره بقره آیه ۲۸۲ فرموده:

«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إذا تَدايَنْتُم بِدَيْنٍ اِلى أَجَلٍ مُسمًّى فَاكْتُبُوهُ.»

ای کسانی که ایمان آورده اید، هنگامی که در بین خودتان قرض الحسنه ای ردّ و بدل می کنید تا یک زمان مشخص حتماً آن را بنویسید.

قالَ الصادق علیه السلام:

أَلْسُّراقُ ثَلاثَةٌ: مانِعُ الزَّکاهِ وَ مُسْتَحِلُّ مُهُورِ النِّساءِ وَ کَذلِکَ مَنْ اِسْتِدانَ دَیْناً لَمْ یَنْوِ قَضائَهُ.

وسایل ۱۸/۵۲۲.

ترجمه حدیث

حضرت امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: دزدان سه دسته اند: آنان که زکات نمی دهند و آنان که مهریه زن ها را بر خود حلال کرده و نمی پردازند و هم چنین کسانی که قرض می کنند و نیّت بازپرداختش را ندارند.

* آنان که زکوه نمی دهند از بیت المال می دزدند که مال عدّه زیادی از فقرا است. آنان که مهریه زنان را پرداخت نمی کنند لطمه به کانون گرم و باصفا و حلال خانواده می زنند و نظام ارزشمند آن را بر هم می ریزند و دیگران را هم به هول و هراس می اندازند. کار در آینده برای آنان سخت تر می شود!

و آنان که دیون خود را ادا نمی کنند به حکم خدا خیانت کرده اند خدای متعال مردم را تشویق فرموده که به یکدیگر قرض الحسنه بدهند و از خیرات و برکات آن بهره مند شوند و پاداش های دنیوی و اخروی دریافت کنند.

با چنین تخلفاتی راه این خیر بسته می شود و کسانی که تاکنون قرض الحسنه می دادند از این به بعد از ترس آن که مالشان از بین برود

این کار خیر را ترک می کنند و زمینه مشکلات، دروغ و دغل ها و... فراهم می شود.

قالَ اللَّهِ تَعالی

مَنْ ذَا الَّذِی یُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضاً حَسَناً فَیُضاعِفَهُ لَهُ وَ لَهُ أَجْرٌ کَریمٌ.

حدید ۱۱.

ترجمه آیه

خدای متعال در قرآن فرموده: کیست آن کس که به خدا وامی نیکو دهد تا برایش دو چندان گرداند و برای او نیز پاداش خوبی باشد.

* از آیه شریفه استفاده می شود که قرض الحسنه دادن به مؤمنین در حکم قرض دادن به خدای متعال است، که در آن صورت هم اجر دنیوی دارد که مالش را خدا زیاد می کند و هم از پاداش کریمانه خدا در آخرت برخوردار می شود.

ص:۱۱۹

قالَ الاِمام عَلى علیه السلام:

كَثْرَةُ الدَّيْنِ تُصَيِّرُ الصَّادِقَ كاذِباً وَ الْمُنْجِزَ مُخْلِفاً.

غررالحکم ۷۱۰۵.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: وقتی قرض زیاد شد، آدمِ راستگو را دروغگو و خوش وعده را به خلاف وادار می کند!

* حتی الامکان باید سعی کنیم خرجمان به اندازه دخل باشد، هزینه به اندازه درآمد تنظیم شود.

امام باقرعلیه السلام فرمودند تمام کمال انسان در سه چیز است صبر و بردباری در مشکلات و مصائب، فهم و درک درست دین خدا، و تنظیم امورات زندگی دنیا.

در غیر این صورت مجبور می شویم بیش از حدّ قرض کنیم و نتوانیم به موقع آن ها را پرداخت نماییم و قهراً به دروغ و خلف وعده آلوده گردیم.

آمال و آرزوهای طولانی، هوی و هوس و تجمّلات و فخرفروشی و خودنمایی انسان ها را وادار می کند که از هر جا شده قرض کنند و این هوس ها را سر و سامان بدهند و هر چه زودتر به همه چیز برسند امّا، خیلی زود به بن بست گرفتار شده و سرشکسته و درمانده می شوند!!

قالَ اللَّهِ تَعالی

وَ إِنْ کانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلی مَیْسَرَةٍ وَ أَنْ تَصَدَّقُوا خَیْرٌ لَکُمْ إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ.

بقره ۲۸۰.

ترجمه آیه

خدای متعال در قرآن فرموده: و اگر بدهکارتان تنگدست باشد پس تا (هنگام) گشایش، مهلتی (به او بدهید) و (اگر به راستی قدرت پرداخت ندارد) بخشیدن آن برای شما بهتر است، اگر بدانید.

* یکی از آداب قرض الحسنه این است که وقتی بدهکار نتوانست به موقع قرضش را اداء کند صبر کنیم تا توان و تمکنی برایش حاصل شود.

یکی از حکمت های قرض الحسنه دادن و گرفتن حفظ آبروی افراد است، بی صبری کردن در هنگام دریافت سبب ناراحتی و مشکلات و آبروریزی می شود، و اصل حکمت قرض الحسنه زیر سؤال می رود.

امام صادق علیه السلام فرمودند: برحذر باشید از فشار آوردن بر برادران دینی در مقام طلبکاری، زیرا جدّم رسول خداصلی الله علیه وآله نهی کرد از این کار و فرمود: نباید مسلمان چنین کاری کند و هر بستانکاری که طرف خود را مهلت دهد، روزی که سایه ای (پناهی) غیر از سایه خدا نیست او در سایه(پناه) خدا است.

رسول اللَّه صلی الله علیه وآله در ضمن حدیثی فرمودند: هم چنان که حلال نیست

با وجود قدرت بر پرداخت در پرداختن مال مردم سهل انگاری کردن، حلال نیست بر بستانکار فشار آوردن!(1)

ص:۱۲۲

۱- ۱۶. محجه البیضاء ۳ / ۱۸۶.

قالَ رسول اللَّه صلى الله عليه وآله:

مَنْ أَقْرَضَ مُؤْمِناً قَرْضاً يَنْتَظِرُ بِهِ مَيْسُورَهُ كانَ مالُهُ فِى زَكاهٍ، وَ كانَ هُوَ فِى صَلاهٍ مِنَ الْمَلائِكَهِ حَتَّى تُؤَدِّيهِ إِلَيْهِ.

ثواب الاعمال ۱۶۶.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر که به مؤمنی قرض بدهد و منتظر شود تا او بتواند بازپرداخت کند، مانند آن است که مالش را به زکات داده باشد و پیوسته فرشتگان بر او درود می فرستند تا آن مؤمن بتواند بازپرداخت نماید.

* هر کس هر جا برای خدا حکمی از احکام الهی را بر گردن می گیرد و به پای آن صبر می کند، خدای متعال «لا یضیع اجر المحسنین» اجر و پاداش نیکوکاران را ضایع نمی کند.

تا مدتی که به خاطر خدا به پای بدهکار خودت صبر می کنی مانند آن است که مالت را بابت زکات داده ای به فقرا و فرشتگان بر تو درود می فرستند.

ص:۱۲۳

قالَ اللَّهِ تَعالی

... وَ مَنْ یَتَّقِ اللَّهَ یَجْعَلُ لَهُ مَخْرَجاً، وَ یَرْزُقْهُ مَنْ حَیْثُ لا یَحْتَسِبُ وَ مَنْ یَتَوَکَّلْ عَلَی اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ...

الطلاق ۳.

ترجمه آیه

خدای متعال در قرآن فرموده: و هر کس نسبت به (دستورات) خدا اهل رعایت و پرهیزکاری باشد، خدا راه رهایی (از مشکلات) را برایش فراهم می کند و از جایی که گمان ندارد برایش روزی می رساند و هر کس بر خدا توکل کند خداوند او را کفایت خواهد کرد.

* خدایا توفیق و معرفتی عطا کن تا ما بتوانیم وعده های تو را باور کنیم؛ چرا که هیچ کس مانند تو صادق الوعد نیست. تو هیچ گونه وعده ای را تخلف نکرده و نمی کنی، و یقیناً آن چه را فرموده ای دقیق و درست است.

در این آیه شریفه خدای متعال وعده قطعی داده که هر کس پرهیزکار باشد، یعنی امرونهی خدا را اطاعت کند خداوند در کار او گشایش قرار داده و از راه هایی که حتی گمانش را نمی کرد به او روزی می دهد، و این قاعده کلی و حتمی است که هر کس بر خدا اعتماد و توکل کند، خداوند او را کفایت خواهد کرد و محتاج خلق نخواهد شد.

ص:۱۲۴

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

لا یَجِدُ عَبْدٌ طَعْمَ الایمانِ حَتَّی یَعْلَمَ إنَّما اَصابَهُ لَمْ یَکُنْ لِیُخْطِئَهُ وَ إنَّ ما اَخْطَأَهُ لَمْ یَکُنْ لِیُصِیبَهُ، وَ اِنَّ الْضّارَ النّافِعَ هُوَ اللّهُ عَزَّوَجَلَّ.

بحار ۷۰/۱۵۴.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: هیچ بنده ای مزه ایمان را نمی چشد مگر برسد به جایی که علم داشته باشد که آن چه از (بلا یا نعمت) به او رسیده قطعی بوده و مسلّماً می رسیده و آن چه به او نرسیده قطعاً نمی رسیده و بداند که نفع و ضررها به دست خداست (و آن چه رسیده و نرسیده همه به اذن و قدرت الهی بوده و هست).

* ایمان به خدا طعم بسیار شیرین و لذّت بخشی دارد، امّا وقتی این طعم را می چشیم که معرفتی حاصل شده باشد، و بدانیم که همه کارها به دست خداست، و ما هیچ کاره ایم. اگر بدانیم که آن چه باید بما برسد طبق تقسیمات و مقدرات خدا حتماً و بدون شک خواهد رسید، و آن چه نباید برسد یقیناً نخواهد رسید، و تمام ضررها و منفعت ها به دست خداست، شاهرگ های اصلی تمامی خلقت و جهان هستی به دست خداست، و تنها قسمت اندکی از آن به دست بشر داده شده و آن هم با این همه قید و شرط و....

آن وقت است که دل به خدا و عطای او می بندیم، و از غصّه دنیا آسوده شده و غم رفته ها و نیامده ها را نمی خوریم، و خلاصه از شر و شور

ص:۱۲۵

دنیا راحت می شویم، و لذّت ایمان به خدا را در کام خود احساس می کنیم.

شرابی تلخ می خواهم که مردافکن بود زورش

که تا لختی بیاسایم ز دنیا و شر و شورش

ص:۱۲۶

احادیث(۱۱)

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

لَوْ أَنَّكُمْ تَتَوَكَّلُونَ عَلَى اللَّهِ حَقَّ تَوَكُّلِهِ لَرَزَقَكُمْ كَما يَرْزُقُ الْطَّيْرَ تَغْدُو خَماصاً وَ تَرُوحُ بِطاناً.

کنز العمال ۵۶۸۴.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: اگر بر خدا توکل کنید چنان که باید، حتماً خدای متعال همان طور که رزق پرندگان را می رساند، صبح گرسنه بیرون می روند و شب سیر برمی گردند، رزق شما را هم خواهد رساند!

* امثال پرندگان، چرندگان، ماهیان دریا و... زیادند که در تمام عمر اندوخته ای جز توکل بر خدا ندارند و با این سرمایه زندگی می کنند. سرمایه اعتماد و توکل بر خالق هستی که رزق را شخصاً به عهده گرفته و فرموده: «ما مِنْ دابّةٍ إلاّ علی اللَّهِ رزقها». هیچ جنبنده ای نیست مگر این که روزیش به عهده من است. ما هم اگر بر خدا توکل کنیم این قدر غصه روزی خودمان و اهل و عیال مان را نخوریم و با این غصه های بی اساس زندگی را بر همه تلخ نکنیم، بلکه در عوض به شکر و عبادت و صفا و صمیمیت با همگان مشغول باشیم. خدای متعال بر سر وعده خود هست و روزی حلال و طیّب را مقدّر می فرماید. از ما حرکتِ سالم از او برکاتِ کافی.

ص:۱۲۷

قالَ رسول اللَّه صلى الله علیه وآله:

مَنِ انْقَطَعَ إِلَی اللَّهِ كَفاهُ اللَّهُ كُلَّ مَؤُونَهٍ وَ مَنِ انْقَطَعَ اِلَی الْدُّنْیا وَكَلَهُ اللَّهُ إِلَیْها.

بحار ۷۷/۱۷۸.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودنـد: هر کس از دیگران قطع طمع کرده و تنها به خـدا تکیه کنـد خداوند همه مخارج او را کفایت می کند و هر که به دنیا امید ببندد خداوند او را به دنیا وا می گذارد.

* شـرک ورزیدن به خدا، گناه بسیار بزرگی است و در قرآن خدای متعال از آن به عنوان بزرگ ترین ظلم نام برده و فرموده که این گناه آمرزیده نمی شود مگر کسی از شک برگردد و توبه کند.

باید بدانیم که همیشه شرک به این نیست که ما به دو یا سه خدا عقیده داشته باشیم، بلکه شرک ورزیدن به خدا معانی و نمونه هـای زیـادی دارد از آن جمله این که انسـان بایـد در کارهـایش به خـدا توکـل و اعتماد نمایـد و به فضل و رحمت و لطف او امیدوار باشد امّا اگر خدا را فراموش کرده، دل از او بریده و به غیر خدا دل ببندد این خودش شرک ورزیدن به خداست. و در چنین شـرایطی خداونـد او را به بـدترین عـذاب دچار می کنـد یعنی او را به حال خودش واگـذار نموده و به آن امید پوچ می سپارد. این عذاب نامش خذلان است و از بدترین عذاب ها است.

ص:۱۲۸

بعضـی هم به دنیا تکیه می کننـد، و از دنیا و زر و زیور دنیا امید سـعادت و نجات دارند، خدا هم آن ها را به دنیایشان واگذار می کند و صـبح و شام ما می بینیم که دنیا با دلدادگانش چگونه عمل می کند. همه با سـر و پای شکسـته و با حسرت و اندوه بی فایده از بن بست دنیا برمی گردند!!

ص:۱۲۹

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

مَنْ تَفاقَرَ إِفْتَقَرَ.

هزار حدیث از پیامبر اعظم.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر کسی خود را به فقیری بزند، فقیر می شود.

* بعضـی از مردم عادت کرده اند که در گفتار و کردارشان فقیرانه عمل کنند؛ مثلًا پیوسـته سخن از نداری، قرض، درماندگی به زبان جاری می کنند. حتی زمانی که در جیب و منزل و بانک هم اندوخته دارد باز این حرف ها را می زنند، و در رفتارشان هم فقیرانه رفتار می کننـد. این ها باید بدانند که اوّلاً یک عمر از ترس فقر، فقیر زندگی خواهند کرد، ثانیاً چنین افرادی اصولاً فقیر می شوند. چرا که به جای شـکر و ذکر نعمت های الهی دائماً در گله مندی حرف زده اند، و در مصرف نعمت های الهی هم بخل ورزیده اند، نه خود خورده و نه به دیگران می دهند. و این حالت خود سـبب فقر و تنگدستی می شود! و انسان منفور خدا و خلق خدا خواهد شد!

ص:۱۳۰

قالَ الصادق علیه السلام:

إنَّ فیما نَزَلَ بِهِ الْوَحْیُ مِنَ السَّماءِ: لَوْ أَنَّ لِإبْنِ آدَمَ وادِیَیْنِ یَسِیلانِ ذَهَباً وَ فِضَّهً لَا بْتَغی إلَیْهِما ثالِثًا!

یَابْنَ آدَمَ إنَّما بَطْنُکَ بَحْرٌ مِنَ الْبُحُورِ وَ وادٍ مِنَ الأُودِیَهِ لا یَمْلَأُهُ شَیءٌ إلَّا التُّرابُ.

من لا یحضره الفقیه ۴/۴۱۸.

ترجمه حدیث

حضرت امام صادق علیه السلام فرمودند: در بین آن چه از آسمان نازل شده این است که: اگر فرزند آدم دو بیابان طلا و نقره داشته باشد که مانند سیل جاری باشند باز در جست وجوی بیابان سوّمی از طلا و نقره است!

ای فرزند آدم! شکم تو را که دریایی است از دریاها و بیابانی است از بیابان ها تنها خاک سیر و قانع می کند!

* چه قدر خوب است که انسان خودش را بشناسد و بداند که این نفس آن قدر نسبت به دنیا حریص است که هیچ وقت نمی گوید بس است. حضرت علی علیه السلام فرمودند: کسی که خودش را نشناسد هیچ چیز دیگر را نمی شناسد. «اَلْجاهِلُ بِنَفْسِهِ جاهِلٌ بِکُلِّ شَیءٍ» (غررالحکم) راه شناخت نفس راهنمایی گرفتن از فرمایشات خدا و فرستادگان خداست، خدایی که ما را آفریده خوب می داند که این انسان در هر مسیری که خودش را رها کند، و تحت تعلیم و تربیت قرار نگیرد طغیان

و سرکشی می کند، در جمع کردن مال و ثروت دنیا آن قدر اشتها دارد که هر چه به او بدهند باز چشمش به دنبال بقیه آن می گردد. تنها وقتی سیر می شود که خاک گور او را در بربگیرد چرا که آن وقت متوجه می شود که دنیا و ثروت دنیا همه سایه موقت، و سرمایه کوتاه مدت و سلطنت زایلی بود که اینک در دست دیگران و بعد از مدتی باز به جمع دیگری واگذار می شود.

ای کاش بشر قبل از رفتن به خانه قبر این حقیقت را خوب بفهمد و این قدر خودش را اسیر و فدای دنیای بی وفا نکند.

ص:۱۳۲

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

اَصْلُ اَلشَرهِ الْطَّمَعُ وَ الْشَّرَهُ أُسُّ کُلِّ شَرٍّ و الْعِفَّهُ أُسُّ کُلِّ خَیْرٍ.

غررالحکم.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: ریشه هوسرانی طمع است و هوسرانی اساس همه بدی هاست و عفت و خودداری از هوس اساس همه خوبی ها است.

* در این کلام حکمت آمیز حضرت حقایقی را بیان کرده که کمتر کسی می تواند چنین موشکافی کند و اسرار نهان انسان ها را آشکار سازد!

چرا انسان ها هوسران می شوند؟ به خاطر این که میل و رغبت بی جا و بی مورد خود را نسبت به مال و ناموس دیگران مهار نمی کنند.

اگر انسان هوسران شد چه می شود؟

هوی و هوس انسان اندازه ندارد، حالت سیری ندارد، خسته می شود، درمانده می شود، امّا سیر نمی شود. هم شعبه های زیادی دارد و هم عرض و طول زیادی!

و اگر از چهارچوب احکام و دستورات دینی خارج شد هزاران گونه فساد و ظلم و تجاوز به بار می آورد.

و دقیقاً مهار این هوس ها است که حالت عفت و خودداری آورده و خوبی های زیادی دارد که فرد و جامعه را شایسته و ارزشمند می کند.

ص:۱۳۳

قالَ الِامام عَلی علیه السلام:

اَلْحَریصُ مُوْقِعٌ فی کَبیرِ الْذُّنُوبِ، وَ لا حَیاءَ لِحَریصٍ، رُبَّ حَریصٍ قَتَلَهُ حِرْصُهُ وَ الْحَریصُ مَتْعُوبٌ.

غرر الحکم.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: انسان حریص در گناهان کبیره می افتد و حیائی برایش باقی نمی ماند و چه بسا که حرصش باعث قتلش می شود! و حریص پیوسته در زحمت است.

* اللّه اکبر، این ها واقعیت هایی است از زندگی بشر که مولی امیرالمؤمنین علیه السلام برای ما بیان فرموده با دقت و تأمل آن را مطالعه کنیم و به خاطر بسپاریم.

آدم های حریص برای رسیدن به آمال و آرزوهای طولانی مال و ثروت، هوی و هوس ها، چون به ناچار به هر دری می زنند و از هر راهی وارد می شوند و هیچ موالاتی در کارهایشان ندارند، به طور طبیعی در گناهان کوچک و بزرگ خواهند افتاد. و کسی که مبتلا به گناهان شد شرم و حیا از وجودش رخت بر می بندد، یعنی از افتادن به گناهان بعدی هیچ هراس و خجالتی ندارد و بی باکانه به کارهای زشت بزرگ تری دست می زند و چه بسیار آدم های این چنینی که مانند کرم ابریشم یافته هایشان آن ها را به قتل می رساند، و همان مال و ثروت شان قاتل آن ها می شود.

و این مطلب یقینی است که افراد حریص پیوسته در رنج و زحمت به سر می برند و از نعمت های به دست آمده نمی توانند درست استفاده کنند! پناه بر خدای عزیز!

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

طُوبی لِمَنْ ذَکَرَ الْمَعادَ، وَ عَمِلَ لِلْحِساب، وَ قَنَعَ بِالْکِفافِ وَ رَضِیَ عَنِ اللَّهِ.

نهج البلاغه کلمه ۴۴.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: خوشا به حال آن که به یاد آخرت باشد و برای روز حساب کاری بکند و به اندازه کفایتِ از روزی قانع باشد و نسبت به خدا خرسند و خشنود باشد!

* یاد آخرت مربی ماست، اخلاق و اعمال ما را اصلاح می کند و یکی از راه های رشد معنوی انسان توجّه و یادآوری عالم آخرت است، ما را وادار به کارهای شایسته می کند به طوری که اگر بخواهند از ما حساب بکشند آماده جواب باشیم. و یاد معاد ما را به مقدار کمی از نعمت های دنیا که زندگی ما را کفایت می کند راضی و خشنود می سازد چون یاد آخرت دنیا را در پیش چشم ما کم اعتبار می کند. اگر دنیا پیش ما مهمّ و بزرگ باشد پیوسته باید در فکر اصلاح و آبادی آن باشیم و در غم از دست رفته های آن و حسرت و آرزوی آیندگان آن بسوزیم و بسازیم.

امّا یاد آخرت ما را از همه این غصه ها راحت می کند و به اندکی از نعمت خرسند و از خدای خودمان نیز راضی می شویم.

مرتبه رضا بودن به رضای خدا درجه بالایی است از ایمان و معرفت و حالت شکر در قلب ما درست می کند. امّا حرص و توجّه به دنیا باعث نارضایتی از خدا و کفران نعمت های دیگر می شود!

ص:۱۳۶

قالَ الصادق علیه السلام:

مَنْ رَضِیَ مِنَ اللَّهِ بِالْیَسیرِ مِنَ الْمَعاشِ رَضِیَ اللَّهُ مِنْهُ بِالْیَسیرِ مِنَ الْعَمَلِ.

کافی ۲/۱۳۸/۳.

ترجمه حدیث

حضرت امام صادق علیه السلام فرمودند: هر که از خدا به زندگی ساده و اندکی خرسند و شاکر باشد خدای متعال هم از او به اندکی از عمل خرسند و خشنود خواهد شد.

* در بعضی از روایات آمده که «فی حَلالِها حِسابٌ وَ فی حَرامِها عِقابٌ» یعنی نعمت های دنیایی اگر حلال به دست آمده و صرف بشود، قیامت حساب دارند و اگر حرام به دست آمده و صرف بشوند در قیامت عقاب دارند.

هر کسی به اندازه نعمت هایی که استفاده می کند شکرانه بدهکار می شود و نسبت به فقراء، زیردستان و... مسؤولیت دارد. امّا افرادی که به نعمت کم تری قانع می شوند و با زندگی ساده ای این عمر کوتاه را می گذرانند متقابلاً مسؤولیت کم تری دارند و با اندک شکرانه و عمل صالحی که انجام می دهند خدای متعال از آن ها راضی می شود.

ص:۱۳۵

عجیب این است که اولیاء خدا معمولاً به نعمت ها و زندگی های بسیار ساده ای قناعت می کردند امّا اعمال صالح و عبادت های آن ها نیز بسیار زیاد بود و عمرشان را به عبادت می گذراندند! مانند زندگی حضرت علی علیه السلام که بسیار ساده بود امّا عبادت خودش و همسرش حضرت زهرا، سلام اللّه علیها طوری بود که خدای متعال در مقابل فرشتگان به آن ها افتخار می کرد.

ص:۱۳۷

قالَ الاِمام عَلى علیه السلام:

مَنْ لَمْ يَقْنَعْهُ الْيَسيرُ لَمْ يَنْفَعْهُ الْكَثيرُ.

بحارالانوار ج ۷۵، ص ۷۷.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: آنان که به نعمت های اندک راضی و خرسند نمی شوند، نعمت های زیاد هم آن ها را قانع و سیر نمی کند.

* اگر ما خودمان را از خدا طلب کار بدانیم هرگز از خدا و نعمت های او راضی نمی شویم.

امّا باید بدانیم که هیچ طلبی از خدا نداریم بلکه با تمام وجود به او محتاج و بدهکاریم چرا که خدای متعال میلیون ها نعمت به ما عطا کرده و ما هنوز شکر اندکی از آن ها را به جا نیاورده ایم. هر بار می خواهیم یکی از نعمت های او را شکر کنیم در همان زمان نعمت های زیادی را به کار می گیریم که خودش باعث بدهکاری جدیدی می شود.

در هر صورت باید حالت شکر و خرسندی در دل های ما حاکم بشود والاّ نعمت های زیاد خدا هم ما را راضی نمی کند!

احادیث(۱۲)

قالَ الإمامُ الْباقِرُعلیه السلام:

مَنْ قَنَعَ بِما رَزَقَهُ اللَّهُ فَهُوَ مِنْ أَغْنَى النَّاسِ.

الكافی ۲/۱۳۹/۹.

ترجمه حدیث

حضرت امام محمّد باقرعلیه السلام فرمودند: هر که خرسند و قانع باشد به آن چه خداوند روزیش کرده، مسلّماً او از بی نیازترین مردم خواهد بود.

* افراد قانع کسانی هستند که پیوسته به داده های خدا دل خوش و شاکرند و حالت شِکْوِه و گلایه ندارند. هر وقت حال آن ها را می پرسی می گویند الهی شکر، الحمدللّه ربّ العالمین، راضیم به رضای خدا. هزاران آفرین بر این گفتار و این حالت که چه قدر به انسان عزّت و عظمت و آرامش می دهد و بالعکس افرادی عادت کرده اند به ناشکری گله مندی و آه و ناله، هر وقت از حال آن ها می پرسی، اکثراً می نالند و به دروغ اظهار نداری و دردمندی می کنند که مبادا چشم بخورند!! با این کار هم دروغ گفته و هم کفران نعمت کرده و هم نعمت هایش را در تیررس بلا قرار داده است.

خـدا دوست دارد که آثار نعمتش را در بنـدگانش ببینـد «وَ اَمَّا بِنِعْمَهِ رَبِّکَ فَحَدِّثْ» در قرآن است که نعمت های پروردگارت را یادآوری کن.

چنین افرادی که حالت شـکر و خرسـندی از خـدا دارنـد و به آن چه خـدا روزیشان کرده قانعنـد این ها بی نیازترین مردم اند. خود را از دیگران بی نیـاز می داننـد و برای رسـیدن به متـاع بی ارزش دنیا، در مقابل هر کس و ناکسـی خود را کوچک نمی کنند و دست به هر کاری نمی زنند.

ص:۱۳۸

قالَ الإمامُ الْباقِرُعليه السلام:

اَلْمَعُونَهُ تُنْزِلُ مِنَ الْسَّماء عَلی قَدْرِ الْمَؤُونَهِ.

من لا یحضره الفقیه ج ۳، حدیث ۳۶۱۳.

ترجمه حدیث

حضرت امام باقرعلیه السلام فرمودند: هزینه زندگی به اندازه نیاز از آسمان فرود می آید. (پس خود را به زحمت زیادی نیندازید).

* آیات زیادی از قرآن حاکی است که رزق همه جانداران کاملاً به دست خداست، اصل رزق دادن و ندادن، مقدار رزق، نوع رزق و روزی ها همه و همه به دست خداست. و او براساس حکمت و خیرخواهی نسبت به بندگان و همه جانداران و حکمت هایی که با آن ها تمام عالم هستی را اداره می کند رزق ها را تقسیم کرده و برنامه و مقدرات خاصی برای این مطلب مقرر کرده است. بله جزو مقدرات الهی این است که مثلاً اگر کسی استغفار کند، به پدر و مادرش خدمت کند، به اقوام و خویشاوندان احسان کند، به مردم خدمت کند و صدقه بدهد و... رزقش زیاد می شود، عمرش طولانی می گردد، بلا از او برطرف می شود و...

امّا خود این قانون ها هم جزو مقدرات خدای تعالی است در هر صورت به اندازه هزینه های صحیح و درست زندگی ها انواع مددهای الهی مقرر گشته و می رسد. این ما هستیم که از شکر این همه لطف و مهربانی و عنایت خدا عاجزیم.

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

مَنْ اَنْعَمَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ عَلَيْهِ نِعْمَةً فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ وَ مَنْ إسْتَبْطَأَ الرِّزْقَ فَلْيَسْتَغْفِرِ اللَّهَ.

بحار ۷۱/۴۵.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر کس خدا به او نعمتی می دهد پس باید خدا را حمد و سپاس گویند و هر که رزقش به تأخیر می افتد باید استغفار کند.

* حبس شدن روزی ها هر بار ممکن است یک علّتی داشته باشد، امّا در بسیاری از موارد گناهان باعث تغییر و تبدیل و یا کم و حبس شدن روزی ها می گردند و به همین دلیل استغفار و توبه از گناهان باعث باز شدن راه است و در سوره مبارکه نوح، آیه ۸ هشت می فرماید: (ای پیامبرصلی الله علیه وآله به امّت) بگو استغفار کنید تا خدا اولاً گناهان شما را بیامرزد. ثانیاً باران از آسمان برای تان نازل کند و با فرزندان و مال و ثروت شما را مدد فرماید، ادامه نسخه مفید این است که هر کسی نعمتی به او می رسد پیوسته شکر و حمد خدا بگوید و این باعث زیاد شدن نعمت ها است. فرمود: «لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ» اگر شکرگذاری کنید، حتماً حتماً نعمت های شما را زیاد خواهیم کرد.

چه قدر خوب است که پیام های خدا و اولیاء خدا را باور کنیم و راه و رسم زندگی را از آن ها بیاموزیم. و گره ها را از جای خودش بگشاییم و بدانیم کجای کار گیر دارد نه این که طبق خیالات خام خودمان حرکت کنیم و به بی راهه های بن بست و خطرناک برویم.

ص:۱۴۰

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

أَقَلُّ النّاسِ راحَهً الْبَخیلُ.

بحار ج ۷۳، ص ۳۰۰.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: بخیل در زندگی کمتر از همه راحتی دارد.

* بخل آن است که انسان از نعمت های خدادادی نه خودش درست استفاده کند و نه اجازه بدهد دیگران استفاده کنند. بلکه آن قدر برایش سخت است که مردم نان خودشان را هم که می خورند این بخیل دندانش می شکند! و همیشه بیمار است!

خدای متعال همه انبیاء را سخاوت مند قرار داده و صفت بخل در هیچ مؤمنی نباید باشد. در روایت آمده خدای متعال جوان گنهکار سخاوتمند را بهتر می خواهد تا پیرمرد عابدی که بخیل باشد.

پس بهتر این است که انسان نظربلند باشد و خیر همه را در نظر بگیرد، همه مردم از همه نعمت های خوب بهره مند باشند و آسایش و راحتی برای همه باشد!

ص:۱۴۱

قال الامام علی بن ابیطالب علیه السلام:

اَلْبُخْلُ جامِعٌ لِمُساوِی الْعُیُوبِ وَ هُوَ زِمامٌ یُقادُ بِهِ إلی کُلِّ سُوءٍ.

بحار / ۷۳ / ۳۰۷.

ترجمه حدیث

بخل ورزیدن جامع همه زشتی ها و عیب ها است و بخل مهاری است که صاحبش را به سوی هر بدی می کشاند.

* بخیل پیوسته به خدای خود بدگمان و دچار ذلّت و ناراحتی است و بخل جزو بدترین اخلاق ها شمرده شده و بخیل هیچ دوستی برای خودش نمی تواند نگه بدارد. حق خدا و خلق خدا را هم نمی تواند ادا کند!!

صفت بخل انسان را به همه بدی ها وادار می کند، زبان به بدگویی دیگران می گشاید، سدّ راه خیر می شود، از هیچ دروغ و نیرنگی در این راه پرهیز نمی کند! و....

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

قَذْفُ الْمُحْصِنَهِ یَحْبِطُ عِبادَهَ مِائَهَ سَنَهٍ.

مستدرک الوسایل ۳/۲۳۰.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: تهمت ناروا بر زن پاکدامن زدن عبادت یکصد سال را محو می کند.

* اگر یک صد سال عبادت کرده باشی نعوذباللَّه، با یک تهمت ناروا به انسان های پاکدامن تمام آن عبادت ها نابود می شود.

پناه بر خدا از این زبان که چه قدر خطرناک و خطرساز است. امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: نسبت ناروا و تهمت به انسان های پاک گناهش از آسمان ها بزرگ تر است!

و امام صادق علیه السلام فرمودند: گناهش از کوه های بلند و استوار سنگین تر است!

و امام زین العابدین علیه السلام فرمودند: هر که مردم را مورد ملامت قرار دهد به خاطر صفات یا عیب هایی که دارند، مردم هم او را مورد سرزنش قرار می دهند به چیزهایی که در او نیست.

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

مَنْ بَهَتَ مُؤْمِناً أْو قالَ فِيهِ ما لَيْسَ فِيهِ أَقامَهُ اللَّهُ تَعالی يَوْمَ الْقِيامَهِ عَلی تَلٍّ مِنْ نارٍ حَتی يَخْرُجَ مِمَّا قالَ فِيهِ.

بحار ج ۷۵، ص ۱۹۴.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: هر کس مؤمنی را متهم کند یا درباره اش چیزی بگوید که در او نیست خداوند او را در قیامت بر تپه ای از آتش قرار خواهد داد تا این که با تحمل عذاب لازم از آن گناه پاک شود.

* آبروی مؤمن از خانه کعبه حرمتش بیشتر است. با تهمت و غیبت ممکن است ابروی چندین ساله افراد از بین برود و جبران آن بسیار سخت است. روابط خانواده ها، اقوام، همسایه ها و دوستان بر هم ریخته و کینه و نفاق حاکم می شود.

خدای متعال ستارالعیوب است و از ما نیز خواسته که از بیان عیب دیگران خودداری کنیم، بدی دیگران را با خوبی پاسخ دهیم تا دیگران هم از بدی ها و عیب های ما چشم پوشی کنند بالاخره همه ما هر یک دچار اشکالات، نقص ها و عیوبی هستیم با عفو و گذشت و محبت می توان همه را نادیده گرفت تا زندگی برای همگان صلح و صفا و شیرین و با آرامش باشد.

ص:۱۴۴

قالَ رسول اللَّه صلی الله علیه وآله:

إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ الْجَنَّهَ عَلی کُلِّ فاحِشٍ بَذی ءٍ قَلیلِ الْحَیاءِ لا یُبالی ما قالَ وَ لا ما قیلَ فِیهِ.

بحار ۷۹/۱۱۲.

ترجمه حدیث

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمودند: خداوند بهشت را بر کسانی که ناسزا می گویند و هرزه و بی حیاء هستند حرام کرده، آنان که نسبت به آن چه می گویند و یا درباره آن ها گفته می شود لاأُبالی هستند.

* اگر کسی حیا نداشته باشد دین ندارد. دین و حیا هر دو با هم هستند، بی حیا کسی است که از گفتن کلمات زشت، فحاشی و ناسزا به دیگران و به خودش پرهیز ندارد. چنین افرادی مبغوض خدای متعال هستند و از بهشت الهی محرومند! پیامبراکرم صلی الله علیه وآله فرمودند: بدترین بندگان خدا کسی است که مردم از شرّ فحش دادنش با او مجالست نمی کنند. انسان های محترم و بزرگوار هرگز فحش نمی دهند. آدم های پست و بی شخصیت سلاح شان فحش دادن است.

امام صادق علیه السلام فرمودند: هر کس مردم از زبانش بترسند بدانید که جای او در آتش است.

امام باقرعلیه السلام فرمودند: با مردم آن گونه سخن بگویید که دوست دارید با شما سخن بگویند.

قالَ الاِمام عَلی علیه السلام:

اَللِّسانُ تَرْجُمانُ اْلاِنْسانْ.

عیون الحکم و المواعظ، ص ۶۱.

ترجمه حدیث

حضرت علی علیه السلام فرمودند: زبان هر کسی ترجمه شخصیت اوست.

* تا مرد سخن نگفته باشد

عیب و هنرش نهفته باشد!

در حدیث دیگری آقا امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: شخصیت انسان در زیر زبان خودش پنهان است.

یعنی حرف هایی که زده می شود از جهات مختلف معرف شخصیت انسان هاست، پس با انتخاب حرف های خوب، و خوب حرف زدن با دیگران، و رعایت عفّت کلام و ادب در سخن، این مرام ارزنده را در جامعه حاکم کنیم، تا از آفات زیادی جلوگیری شود و از زندگی و برخورد با دیگران لذت ببریم.

ص:۱۴۶

قالَ الصادق علیه السلام:

ما عُبِدَاللَّهُ بِشَی ءٍ اَفْضَلَ مِنْ اَداءِ حَقِّ الْمُؤْمِنِ.

کافی ۲/۱۷۰.

ترجمه حدیث

حضرت امام صادق علیه السلام فرمودند: هیچ عبادتی با فضیلت تر از اداء حق مؤمن نیست.

* برادران دینی هر یک نسبت به دیگری حقوقی دارند. خدای متعال و فرستادگانش از ما خواسته اند که حقوق برادران دینی خودمان را اداء کنیم و این کار را از برترین عبادت ها برشمرده اند.

اولین حق مهم دیگران بر ما این است که مال و جان و آبروی آن ها از دست و زبان ما در امان باشد.

باید بدانیم که آبروی مؤمن نزد خدا عزیزتر از حرمت خانه کعبه است! آزردن مؤمن گناهش از خراب کردن خانه کعبه بزرگ تر است و مال مؤمن نیز محترم است و بدون اجازه او کسی حق تصرف ندارد و اگر حقی از مؤمن غصب شود خدای متعال در صدد تلافی و انتقام از غاصبین برخواهد آمد. خصوصاً مظلومانی که قدرت دفاع از حق خود را ندارند.

عیادت مؤمن، زیارت مؤمن، احسان به مؤمن، خدمت به مؤمنین و دفاع از آن ها، یکی از بهترین عبادات و مورد سفارش منادیان دین خداست.

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه وآله و آقا امام رضاعلیه السلام هر کدام در ضمن روایتی فرموده اند عزت و حرمت مؤمن نزد خدا حتی از فرشتگان مقرّب بالاتر

است پس مراقب باشیم که چگونه حق آن ها را اداء کنیم و حرمت آن ها را رعایت کنیم!

اکثر کسانی که روزانه به ما مراجعه می کنند و ما با آن ها سر و کار داریم همه مؤمنند و یا لااقل بندگان خدا هستند و باید ما حقوق آن ها را رعایت کنیم.

مرا عهدی است با جانان که تا جان در بدن دارم

هواداران کویش را چو جان خویشتن دارم

ص:۱۴۸

خاتمه

حضرت مولی علی بن موسی الرضاعلیه السلام فرمودند: مؤمن بر مؤمن هفت حق واجب دارد که اگر با آن مخالفت کند از ولایت خدا بیرون رفته است و طاعت خدا را ترک گفته است و در راه خدا بهره ای نخواهد داشت!!

ساده ترین آن حقوق این است که آن چه را برای خودت دوست داری برای او هم دوست بداری.

حق دوم: برای برآوردن نیاز او حرکت کنی، به دنبال رضایت وی باشی و با سخن او مخالفت نکنی.

حق سوم: با جان و مال و دست و پا و دل و زبانت به او متصل باشی (به او رسیدگی کنی).

حق چهارم: چشم و راهنما و آیینه و پیراهن او باشی (یعنی از او نگهداری کنی و عیبش را بپوشانی و...).

حق پنجم: تو سیر نباشی و او گرسنه، تو پوشیده نباشی و او برهنه، تو سیراب نباشی و او تشنه!

حق ششم: اگر همسر و خادم داری و برادرت همسر و خادم ندارد خادمت را بفرستی لباس هایش را بشوید، غذا برایش آماده کند و رخت خوابش را بگستراند، به درستی که این کار ارتباطی است که خدای تعالی بین تو و او قرار داده است.

حق هفتم: به سوگندی که به او داده ای عمل کنی، دعوتش را

بپـذیری و در تشـییع جنـازه اش شـرکت کنی و به عیـادت او بروی و برای برآوردن نیازهـایش بی قرار باشـی، هنگامی که این حقوق را ادا کردی ولایت خودت را با ولایت او و ولایت را با ولایت خدای عزّو جلّ پیوند زده ای!

کافی ۲ / ۱۳۵.

تازه های نشر

پیامبرصلی الله علیه وآله

۱الگوی رستگاران

حسین احمدی

۲اوصاف الرسول (اسامی و القاب)

احمد سعیدی

۳پیامبر رحمت

سعید منصوری

۴حکومت بر دل ها اولین و آخرین خطبه پیامبرصلی الله علیه وآله

شفیعی مازندرانی

۵راه و رسم زندگی در کلام پیامبر اعظم صلی الله علیه وآله

خیراللّه سلیم زاده

امام علی و حضرت زهراعلیهما السلام

۶الگوی برتر

علی اصغر رضوانی

۷خطبه حضرت زهراعلیها السلام

آیت اللّه مکارم شیرازی

۸گزیده ای از خطبه های حضرت سجاد و حضرت زینب علیها السلام

امور فرهنگی خواهران

۹مام فضیلت ها

عباس اسماعیلی یزدی

امام حسین علیه السلام

۱۰

یاران باوفا و شهیدان بی همتا

واحد فرهنگی مسجد جمکران

اهل بیت علیهم السلام

۱۱

پیشوایان معصوم (زندگینامه چهارده معصوم)

آیت اللّه سیّد محسن خرازی

۱۲

دفاع از حریم امامت و ولایت(مختصرشب های پیشاور)

کریم شنی

۱۳

عمه سادات

سیّد ابوالقاسم حمیدی

۱۴

ماه مدینه

واحد پژوهش

امام مهدی علیه السلام

۱۵

۲۲

صفای دل

زهرا برقی

۲۳

مجموعه کامل نامه ها و فرمایشات امام زمان علیه السلام

محمّد تقی اکبر نژاد

۲۴

نجم الثاقب (عربی)

میرزا حسین نوری (ره)

پاسخ به شبهات

۲۵

اصول عقاید از دیدگاه اهل بیت علیهم السلام

علی اصغر رضوانی

۲۶

اهل بیت علیهم السلام از دیدگاه اهل سنّت

علی اصغر رضوانی

اخلاقی، تربیتی

۲۷

آثار گناه در زندگی و راه جبران

علی اکبر صمدی

۲۸

اقتصاد خانواده

شفیعی مازندرانی

۲۹

راه کارهای دوری از گناه (اعتیاد مدرن)

عزیز اللّه حیدری

۳۰

راه کارهای دوری از گناه(چشم چرانی و ...)

عزیز اللّه حیدری

۳۱

راه کارهای دوری از گناه(قمار و شراب)

عزیز اللّٰه حیدری

۳۲

راه کارهای دوری از گناه(موسیقی)

عزیز اللّٰه حیدری

۳۳

خانواده و تحول در تربیت

رضا فرهادیان

۳۴

صفات شیعه

شیخ صدوق

۳۵

فرهنگ صفات

عباس اسماعیلی یزدی

۳۶

فضایل شیعه

شیخ صدوق

۳۷

قصه های تربیتی

محمّد رضا اکبری

۳۸

مبانی تربیت و شاخصه های مهم در برنامه ریزی مدارس

رضا فرهادیان

۳۹

معلم محبوب شرایط مقبول مدرسه مطلوب

رضا فرهادیان

۴۰

هدف از زندگی

رضا فرهادیان

کودکان

۴۱

مجموعه زندگی چهارده معصوم(امام حسین علیه السلام)

واحد پژوهش

۴۲

مجموعه زندگی چهارده معصوم(امام سجادعلیه السلام)

واحد پژوهش

۴۳

نذر

فاطمه السادات فصیحی

کتاب های این انتشارات بدون هزینه پستی به آدرس شما ارسال می گردد.

قم – مسجد مقدس جمکران: صندوق پستی: ۶۱۷

تلفن: ۷۲۵۳۷۰۰ نمابر: ۷۲۵۳۳۴۰ – ۰۲۵۱

شماره حساب: بانک ملت، قم شعبه جمکران، کد ۵/۸۷۸۵، جاری ۳/۵۰۰

بانک رفاه کارگران، قم شعبه آذر، کد ۸۲۲، جاری ۳۰۰۹۳۹

ص:۱۵۲

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانه‌ای
قائمیه
اصفهان
WWW
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹